Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ

ЎЗБЕКИСТОН КОММУНИСТИК ПАРТИЯСИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ КОМИТЕТИ ВА ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ СОВЕТИНИНГ ОРГАНИ

ГАЗЕТА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ● № 48 (9284). ● 1988 йил 10 март ● пайшанба ● Баҳоси 3 тийин.

«Лоқайдлик гирдоби» мақоласи изидан

Фурсатни қўлдан бой бермайлик

ОБЛАСТИМИЗ РАЙОНЛАРИДА, ХЎЖАЛИКЛАРИДА ЯНГИ БОҒЛАР ЯРАТИШ ВА МЕВАЗОРЛАРНИ ПАРВАРИШ ҚИЛИШ ҚАНДАЙ БОРЯПТИ?

ЎТГАН йили областда план бўйича 456 гектар янги боғ яратилиши, бундан ташқари 300 гектар эски боғлар ремонт қилиниши лозим эди. Умуман, жами бўлиб 756 гектар майдонга мевали дарахтларнинг кўчатларини ўтқазиш мўлжалланди. Бу топшириқ ошириб бажарилди. 1111 гектар ерга дарахт экилди. Бу иш Оҳангарон, Калинин, Оржоникидзе ва Янгийўл районларида яхши ташкил этилди.

Минг афсуски, область бўйича бу борадаги топшириқлар ошириб бажарилган пайтда бир қатор районларда иш эскичасига давом этяпти. Белгиланган тадбирлар қоғозда қолмоқда. Масалан, Бўстонлиқ районини олиб кўрайлик. Бу ерда ўтган йили пландаги 110 гектар ўрнига бор-йўғи 47 гектар ерга дарахт кўчати экилди. 50 гектар ўрнига 22 гектар узумзор барпо этилди. Ғалаба, Пискент районларида 20 гектардан янги узумбоғ яратиш белгиланган эди. Амалда токзорлар бир гектар ҳам кенгаймади. Чинозда 20 гектар ўрнига 8 гектаргина ток экилди. Шуниси ачинарлики, аҳволнинг бундай бўлишига ҳеч қандай объектив сабаб йўқ. Бу фақат масъулиятсизлик оқибатидир.

Бу йил ҳам областимизда олдиндан белгиланган режалар бўйича иш олиб борилмоқда. Жумладан, 890 гектар ерга мевали дарахтлар экилади. Шундан 490 гектарини бевосита янги боғ ташкил этади. Бундан ташқари 600 гектар ерга ток кўчатлари ўтқазилади. Сўнгги маълумотларга қараганда ҳозиргача 400 гектар ерга мевали дарахтлар, 100 гектар майдонга ток кўчатлари экилди. Хўш, бу қониқарлими?

— Ҳозир мевали дарахт кўчатларини ўтқазишда энг қулай фурсатлар ўтиб бораяпти. Бу ишни қанчалик тезлаштирсак, шунчалик яхши,— дейди область агросаноат комитетининг етакчи мутахассиси Мусабек Мирзаев.— Лекин очиғини айтиш керак. Айрим районларда, хўжаликларда иш ниҳоятда суст боряпти.

Ҳа, мутахассис ҳақ. Биргина мисол тариқасида мана бу рақамларга эътибор беринг. Тошкент районида 1988 йилда 40 гектар боғ, 20 гектар токзор барпо этилиши белгиланган. Амалда эса ҳали бир туп ҳам дарахт экилмади. Ваҳоланки, улар боғлар яратишда машъал бўлишлари керак. Чунки областимизга, бутун республикамизга кўчат етказиб берувчи йирик ташкилот ва питомниклар шу районда жойлашган. Олдингдан оққан сувнинг қадри йўқ, деганлари шуда! Боғдорчиликка ихтисослашган Паркент районида ҳам суръат жуда паст. Бу ерда 300 гектар ўрнига эндигина 10 гектар боғ, 210 гектар ўрнига 20 гектар ерга ток кўчатлари экилди холос.

Сўнгги пайтда пахтакор районларда мевали боғларни кенгайтиришга катта эътибор берилмоқда. Афсуски, Ўрта Чирчиқ, Бўка районларида белгиланган тадбирларга амал қилинмаяпти.

1988 йилдан бошлаб область агросаноат комитети ҳар бир пахтакор хўжаликда камида 5—10 гектар боғ яратиш юзасидан қарор қабул қилди. Текширишлар шуни кўрсатмоқдаки, бу имкониятдан ҳамма ерда ҳам самарали фойдаланилмаяпти.

Ҳамон боғбонлардан хўжаликларга асосий кўчат етказиб берувчи ташкилотларга эътирозлар билдирилмоқда. Чунки биринчидан, ҳозир экилаётган дарахтларнинг нави, экиш схемаси бўйича аниқ маълумотлар йўқ. Иккинчидан, ҳамон яхши навли мевали дарахтларнинг кўчатлари танқис. Айримлари эса мутлақо етиштирилмаяпти. Масалан, олча, нок кўчатларини хўжаликлар қидириб юришибди. Бу ҳақли эътирозларни ҳисобга олиш керак.

ҚАЙТА ҚУРИШ:

ИДЕОЛОГИК ЖИҲАТДАН ТАЪМИНЛАНСИН

Қайта қуриш жараёнларини, рўй бераётган ижобий ўзгаришларни идеологик жиҳатдан таъминлаш шу куннинг долзарб вазифаларидир. Бу вазифалар КПСС Марказий Комитети 1988 йил февраль Пленуми қарорларида ижодкор зиёлилар олдига кўндаланг қилиб қўйилди. Демократиялаш ва ошкораликни кенгайтиришда, халқнинг ташаббуси ва ижодиётини ривожлантиришда қайта қуриш жуда катта роль ўйнайди. Бугунги кунда қайта қуриш ҳар бир коммунистнинг партиявий иши, ҳар бир гражданнинг ватанпарварлик бурчи бўлиб қолишига сиёсий ишларнинг ҳамма воситалари орқали эришмоқ зарур.

Қайта қуриш маънавий ва маданий соҳаларда ҳам манфаатдорлик бўлишини тақозо этади. Бугунги кунда халқ руҳини мустаҳкамлаш, унинг қайта қуриш учун курашини қўллаб-қувватлашдан ҳам олийжаноброқ иш йўқки, ёзувчилар ва журналистлар, театр ва киноарбоблари, композиторлар, рассом ва архитекторлар ўз ижодларини ана шу ишга бағишлашлари керак. КПСС Марказий Комитети февраль Пленуми йўл-йўриқларини амалга ошириш соҳасида олимлар, олий ва ўрта ўқув юртларининг, мактаблар ва ҳунар-техника билим юртларининг ходимлари олдида жуда катта ишлар турибди. Пленум материалларида партия ташкилотлари учун ниҳоятда кўп вазифалар белгилаб берилган, XIX Бутуниттифоқ партия конференциясида муҳокама қилиниши лозим бўлган муаммолар олға сурилган.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатларнинг ижодий союзлар, оммавий ахборот воситалари, идеология ва илмий муассасалар вакиллари билан бўлган учрашувларида шулар ҳақида сўз юритилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг биринчи секретари Р. Н. Нишонов республика ёзувчилари билан учрашувда КПСС Марказий Комитети 1988 йил февраль Пленумининг, Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети IX пленумининг якунлари тўғрисида сўзлаб берди. Қайта қуришнинг иккинчи босқичида республика партия ташкилоти ҳал қилаётган вазифаларга, республиканиң иқтисодий ва социал ривожлантириш проблемаларига катта эътибор берилди. Сўз усталари бўлмиш барча адиблар ҳаётга фаолроқ аралашишлари, социалистик жамиятни революцион тарзда қайта қуришда иштирок этишлари кераклиги таъкидлаб ўтилди. Идеология, сиёсий-тарбиявий ишларнинг форма ва методлари қатъий янгиланишни талаб қилади. Бу ишлар туб иқтисодийислоҳотлар ўтказишга, бутун жамият турмушини демократиялашга қаратилмоғи лозим. Партиянинг омма орасидаги сиёсий ишининг энг муҳим йўналишларидан бири интернационализм тарбияси бўлиб келди ва шундай бўлиб қолади. Турли соҳаларнинг интернационаллашуви билан бир вақтда миллий ўзлигини англаш ҳам кучайиб боради. Ёзувчининг проблемаларни ҳал қилишга вазминлик ва осойишталик билан ёндашуви, сиёсий етуклиги, интернационализм моҳиятини чуқур тушуна билиши унга интернационал тарбияни ҳам, миллий тарбияни ҳам ўзаро узвий боғлиқликда олиб боришни кучайтириш учун бой материал беради.

Пахтачиликни ривожлантириш, Орол денгизини сақлаб қолиш, демография вазияти ва бошқа долзарб, етилган масалалар ҳақида ҳам ошкоралик руҳида сўз юритилди.

Р. Н. Нишонов ёзувчиларнинг республикамиз турмушининг турли томонларига оид кўпгина саволларига жавоб қайтарди.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Раиси Ғ. Ҳ. Қодиров Ўзбекистон театр жамияти вакиллари билан учрашди.

Журналистлар билан учрашувда Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг иккинчи секретари В. П. Анишчев нутқ сўзлади.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети бюроси аъзолари ва аъзоликка кандидатлар Т. А. Алимов, П. В. Догонкин, А. С. Икромов, В. Н. Лобко, М. Ҳ. Ҳолмуҳамедов, Ҳ. А. Алимова ижодий союзларнинг вакиллари — рассомлар, архитекторлар, кинематографиячилар, композиторлар билан, олий ўқув юртлари ва техникумлар партия ташкилотларининг секретарлари, Ўзбекистон Фанлар академиясининг олимлари билан учрашдилар.

(ЎзТАГ).

● ОРЖОНИКИДЗЕ районидаги «Қизил Ўзбекистон» колхозининг тажрибали деҳқони, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Анвар Эгамназаров бошчилик қилаётган бригадаси аъзолари эртаги сабзавот ва картошка экишни уюшқоқлик билан олиб боришяпти. Бу йил коллектив деҳқонлари 40 гектар ерда картошка етиштириб ҳосилдорликни гектар бошига пландаги 130 центнер ўрнига 200 центнерга етказиш мажбуриятини олишди. Суратларда: бригаданинг илғор механизатори Тўлқин Ғуломов (ўнгда); механизация ёрдамида картошка экилмоқда (чапда); бригадир А. Эгамназаров сеялкачилар О. Нурматов ва Ў. Тастонов билан экиш агрегатини кўздан кечиришмоқда (юқорида).

А. ЗУФАРОВ фотолари.

*

СЎЗДА ВА АМАЛДА

ЧОРВАМИЗНИ ҚАЕРДА БОҚАМИЗ?

РАЙОНИМИЗ территориясида колхозлар тузилганига қарийб 60 йил бўлди. Дастлаб уларга «Меҳнат бирлиги», «Большевик», «Октябрь», Тельман номлари берилди. Кейинчалик улар бирлашиб «Меҳнат бирлиги» номи билан юритила бошланди. 1964 йилда эса «Политотдел» номини олди. Хуллас, қачон ва хўжалигимиз қайси ном билан юритилмасин барча даврларда шахсий чорва молларини боқиш учун бизга яйловлар, албатта, ажратилди. Аҳоли ҳам етиштирган чорвачилик маҳсулотларининг бир қисмини колхозга топширди.

Бугунги кунга келиб эса шахсий чорвани боқиш имкониятидан бутунлай маҳрум бўлиб қолдик. Чунки бизга ажратилган майдонлар Паркент районидаги «Чотқол» ва «Бўстон» колхозлари территориясига ўтиб кетибди. Авваллари, 1987 йилгача юқори раҳбар ташкилотлар билан жанжаллашиб бўлса ҳам ер ажратиб олиб, молимизни бир амаллаб боқиб келдик. Ўтган йили яна аҳвол қайтадан эски изга тушди. Биз чорвамизни боқиш учун яйловсиз қолдик. Шунда бир группа Улуғ Ватан уруши ва меҳнат ветеранлари Паркент райони раҳбарларига ер сўраб илтимос билан боришди. Аммо натижа чиқмади. Бутунлай рад жавобини олдик. Охири Улуғ Ватан уруши ветерани С. Парпихўжаев область ижроия комитетига мурожаат қилди. Шундан кейингина шахсий чорва моллари учун яйлов ажратиш масаласи ижобий ҳал этилди. Афсуски, бу масала бор-йўғи бир йилга ҳал қилинган экан. 1988 йилдан бошлаб бизга ажратилган яйлов яна бошқа ташкилотларга ўтиб кетди.

Мана баҳор ҳам бошланди. Биринчи апрелдан бошлаб биз қиш бўйи томорқамизда сақлаган молларимизни далага олиб чиқишимиз керак. Аммо қаерда боқамиз? Бошимиз қотган. Қишлоғимизда 700 дан ортиқ хонадон бор. Уларда 1400 бошга яқин катта-кичик чорва моллари мавжуд. Ахир улардан олинган маҳсулотлар қишлоқ меҳнаткашлари фаровонлигини, дастурхонимиз тўкинлигини, қолаверса мамлакатимиз Озиқ-овқат программасини ҳал қилишга хизмат қилади-ку?!

Қисқаси, мутасадди раҳбарларга мурожаат қилавериб чарчадик. Шундай бўлса ҳам зора шахсий чорва моллари учун яйлов ажратиб бериш масаласи ижобий ҳал этилса, деган умидда ёзишга мажбур бўлдик.

Нариманов шаҳридаги «Политотдел» колхозининг 19, 20, 21, 22-бригадалари аъзолари ва Кавардон қишлоғида яшовчи бир группа Улуғ Ватан уруши ва меҳнат ветеранлари номидан Латифжон МАНСУРОВ.

НОҚУЛАЙ ҚУЛАЙЛИКЛАР

Бу хатни ёзишдан олдин анча иккиландим. Менинг бу чиқишимни нокамтарликка йўйишмасмикан? Аммо, уруш ветеранларининг катта бир армияси манфаатларини ўйлаб, ёзишга аҳд қилдим.

Улуғ Ватан уруши фронтларида жанг қилганман, 1944 йилдан бери КПСС аъзосиман. Ҳозирги пайтда пенсиядаман. Бошқа минглаб ветеранлар каби партия ва ҳукуматимиз кўрсатаётган ғамхўрликларнинг баридан баҳраманд бўлаётирман. Аммо, баъзан айрим идоралар ва шахсларнинг айби билан бизга аталган қулайликлар миннатли бўлиб туюлади. Маълумки, уруш ветеранлари мамлакатимиз дромгоҳларига бепул йўлланмалар олишади. Аммо, район социал таъминот бўлимлари йўлланмаларни аксар ҳолда қишки мавсумда беради. Уларнинг ҳам кўпи «куяётган» йўлллачмалардир. Бирор нарса десанг, «текинга дам оласиз-у, тағин ноз қиласизми?» қабилида муомала қилишади.

Авиа, темир йўл ва денгиз йўллари бўйлаб йилда 1 марта 50 процент йўл ҳақи тўлаб юриш ҳуқуқига эгамиз. Ветеранлар навбатларда турмаслиги учун алоҳида кассалар ҳам ташкил қилинган. Бироқ, Тошкент авиа, темир йўл ва шаҳарлараро автобус кассаларида бундай махсус дарчалар доим ёпиқ. Умумнавбатга тургудай бўлсангиз, «Сиздақа ветеранлар кўп, ҳар 5 тадан кейин туринг» деб силтовчилар ҳам топилади.

Хуллас, уруш ветеранлари истаган вақтида дам олиши учун шароит яратиб берилишини, турли кассалар олдидаги можаролардан бизни халос этишларини истардик. Ҳукуматимиз қарорлари билан бизга берилаётган имтиёз ва қулайликлар биз учун чиндан ҳам қулай бўлишини хоҳлаймиз.

А. МУҲАММАДЖОНОВ,
Тошкент шаҳри.

МОСКВА ИШЧИЛАРИНИНГ СЎЗИ

М. С. Горбачевнинг Биринчи Давлат подшипник заводи ишчилари билан учрашуви

Партия ва давлат раҳбарларининг меҳнат коллективлари билан амалий учрашувлари, ошкора суҳбатлари қайта қуришнинг, кенгайиб бораётган демократиянинг ажралмас хусусияти бўлиб қолди.

Илгари хабар қилинганидек, КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари М. С. Горбачев 4 март куни Биринчи давлат подшипник заводи меҳнаткашлари билан учрашди.

Биринчи беш йилликда қурилган 1-ДПЗ Ватанимиз подшипник саноатининг негизи бўлди. Бу ерда 20 минг нафардан ортиқ ишчи ва мутахассис меҳнат қилмоқда. Тармоқдаги энг катта, уч орденга сазовор бўлган бу корхонанинг маҳсулоти фақат бизда эмас, чет элларда ҳам машҳур. Завод коллективи ясаган, вазни бир неча граммдан тортиб бир неча тоннагача келадиган подшипниклар машиналар ва станокларда, ерда ва космосда, рўзғор техникасида ва мураккаб илмий асбобларда ишлатилмоқда.

Заводнинг кўп минг кишилик коллективи меҳнатни ташкил этиш ва рағбатлантиришнинг янги формаларини, маҳсулот сифатини яхшилаш, ишлаб чиқариш самарадорлигини ошириш имкониятларини мунтазам изламоқда.

— Биз бугунги учрашувга катта аҳамият бермоқдамиз, — деди **М. С. Горбачев** завод ходимларига мурожаат қилиб, — нима учун катта аҳамият бераётганлигимизни батафсил тушунтиришга ҳожат бўлмаса керак, деб ўйлайман. Ҳозир қайта қуришнинг иккинчи босқичи бошланишида ижтимоий-ҳаётимизнинг жадал мароми ҳаммага равшан, жамиятда қандай қудратли социал кучлар ҳаракатга келтирилганлигини, қандай қизиқарли жараёнлар ривожланиб бораётганлигини ҳамма кўриб турибди.

Марказий Комитетнинг февраль Пленумида социализмнинг Ленин тасаввуридаги қиёфасини, халқ ҳокимиятини ленинча тушунишни, партиявий раҳбарликнинг ленинча услубини қайта тиклашни долзарб вазифа сифатида кўндаланг қилиб қўйдик. Бу ишни демократияни мумкин қадар тўлароқ ривожлантириш орқали, бутун иқтисодий механизмни тубдан ўзгартириш орқали, қайта қуриш шароитида партиянинг ролини қатъий янгилаш орқали амалга ошириш керак.

Булар масъулиятли, қийин вазифалардир. Бу вазифаларни Бутуниттифоқ XIX партия конференцияси делегатлари муҳокама қилишларини биласизлар. Партия ташаббуслари ишчилар коллективларида қандай кутиб олинаётганлигини билиш биз учун жуда муҳимдир. Менимча, сиёсатчи учун одамларнинг кайфиятини билиш, жонли ҳаёт томир уришини сезиб туриш энг муҳим жиҳатдир. Бунингсиз сиёсат жонсиз сафсатага, догматизмга айланиб қолади.

Сиёсий бюро аъзолари, Марказий Комитет секретарлари мамлакат бўйлаб сафар қилаётганликларини, халқ билан мунтазам учрашаётганликларини сезган бўлсаларингиз керак. Бошқача бўлиши ҳам мумкин эмас. Ҳар қандай даражадаги ҳозирги замон партия раҳбари одамлар билан, ҳаёт билан яқиндан боғлиқ бўлиши лозим. Акс ҳолда у, таъбир жоиз бўлса, поезддан кеч қолади — қайта қуриш бошлаб берган ҳаёт демократизмига улгура олмайди. Учрашувимизга мен худди ана шу нуқтаи назардан қарайман. Ҳозирги ишлар ва муаммолар ҳақида, қайта қуриш вазифалари тўғрисида сизларнинг фикрингизни эшитсам, хурсанд бўлардим.

Қайта қуриш меҳнат коллективларининг кундалик ҳаётига кенг кўламда кириб келсагина, у муқаррар тус олади. Бу Марказий Комитетнинг 1985 йилги апрель Пленумидан буён равшан. Аммо бу ҳақда эндигина реаллик сифатида гапириш мумкин. Нима учун? Шунинг учунки, Давлат корхонаси тўғрисидаги Қонун кучга кирди, кўп минглаб корхоналар ва бирлашмалар шу Қонун кучга кирган шароитда иш олиб бормоқда. Шунинг учунки, миллионлаб кишиларнинг жамиятни демократиялаш ва туб иқтисодий ислоҳот ўтказиш борасида партиянинг ишлаб чиққан йўли амалиёти билан жонли даҳлдорлиги бошланди.

Эндиликда ҳеч ким қайта қуришдан орқада қола олмайди. Қайта қуриш натижасида нималар бўларкин, деб индамасдан сояда кутиб ўтириш қийин бўлади. Эндиликда ҳар ким ўзининг шахсий позициясини, умумий сафдаги ўз ўрнини белгилаб олишига тўғри келади.

Ўз-ўзидан равшанки, хўжалик юритишнинг янги шароитида ишлашда кўпгина коллективлар дуч келаётган қийинчиликларни ҳам кўришимиз лозим. Бу жўнгина жараён эмас, кўпгина қийинчиликларнинг объектив сабаблари бор. Улар ўтмишдан қолган планлаштириш, моддий-техникавий таъминот ва нарх белгилашдаги номувофиқликдан келиб чиқмоқда. Биз мураккаб тугунларни ечиб ташлашимиз лозим. Ана шундай иш ҳозир олиб борилмоқда. Хуллас, кўпгина масалалар тўпланиб қолди, шу масалалар хусусида маслаҳатлашиб олишни истар эдик.

Завод бошқармасида корхона раҳбарлари, партия комитетининг аъзолари, етакчи мутахассислар билан батафсил суҳбат бўлиб ўтди. КПСС Марказий Комитети Бош секретарини кўп нарсалар қизиқтирди. Корхона тўғрисидаги Қонун завод ишчилари ҳаётига қандай янгилик киритди? Одамлар бу Қонунни қандай кутиб олдилар? Ишлаб чиқаришда хўжалик ҳисоби муносабатлари энди қандай таркиб топмоқда? Ишчиларнинг ўз-ўзини бошқаруви дастлабки қадамлари қандай бормоқда? Коллективнинг социал ташвишларини ҳал этиш учун нималар қилинмоқда?

Бирлашма бош директори **В. Б. Носов** корхонанинг ишлари ва режалари ҳақида сўзлаб берди. Завод асосли равишда реконструкция қилинмоқда. Энг илғор техника, илғор технологияни жорий этиш йўлига ўтилди. Шуниси диққатга сазоворки, деди директор, ёшлар айни шу реконструкция қилинган участкаларга, рақамли программа билан бошқариладиган станоклар турган иш жойларига ўтмоқдалар. Завод коллективи ҳозир икки йилдан буён хўжалик ҳисоби шароитида ишламоқда. Меҳнат унумдорлиги ошди. Бу эса камроқ ишчилар билан меҳнат қилишга, бинобарин иш ҳақини оширишга имкон берди.

М. С. Горбачев корхона давлат буюртмаси бажарилишини қандай таъминлаётганлиги билан қизиқди.

— Бу йил, — деб жавоб қилди директор, — давлат буюртмаси биз ҳозир ишлаб чиқаришга қодир бўлган маҳсулотнинг 99,7 процентини ташкил этади. Кўриб турибсизки, маневр қилиш учун бизда имконият йўқ. Аммо гап фақат шунинг ўзида эмас. Давлат буюртмасига энг фойдасиз, энг норентабел маҳсулот ҳам киритилган. Иқтисодий жиҳатдан ақлбовар қилмайдиган иш

(Давоми иккинчи бетда).

ОБЛАСТЬ ПАРТИЯ КОМИТЕТИДА УЧРАШУВ

Яқинда Тошкент область партия комитетида олий ўқув юртлари ректорлари, партия комитетларининг секретарлари билан учрашув бўлиб ўтди.

Йиғилганлар олдида Тошкент область партия комитетининг биринчи секретари Т. А. Алимов нутқ сўзлади. У КПСС Марказий Комитетининг февраль (1988 йил) Пленуми ҳамда М. С. Горбачевнинг Пленумдаги «Революцион қайта қуришга — янгиланиш идеологияси» нутқи асосида ўрта ва олий мактабни қайта қуришни амалга оширишдаги вазифалар ҳақида гапирди.

Учрашув қатнашчилари олий мактабларда ўқув тарбия жараёнини такомиллаштириш, зарур моддий-техника базасини яратиш, фан билан ишлаб чиқариш алоқасини мустаҳкамлаш, ижтимоий фанлардан дарс бериш сифатини яхшилаш тўғрисида ошкора, ишчанлик ва принципиаллик руҳида гапирдилар. Талабаларнинг рус тилини ўрганишлари, улар орасида атеистик тарбияни йўлга қўйиш, олий ўқув юртлараро алоқа, студентларнинг ўз ўзларини бошқариш билан боғлиқ муаммоларга кўпроқ эътибор берилди.

Учрашувда Тошкент область партия комитетининг секретари Э. И. Фозилов иштирок этди.

МОСКВА ИШЧИЛАРИНИНГ СЎЗИ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

бўлмоқда: давлат учун фойдали нарса коллектив учун фойдасиз бўлиб чиқяпти. Ҳолбуки, ҳар бир корхона давлат буюртмаси олиш учун аслида чинакам жанг қилиши керак, чунки давлат буюртмаси материаллар билан тўла таъминланган, кўп фойда олиш имконини беради. Завод аҳли давлат буюртмаси конкурс асосида, корхоналарнинг буюртма олиш ҳуқуқини қўлга киритиш учун мусобақалашуви асосида берилиши лозим.

М. С. Горбачев фақат ўзаро боғлиқлик орқалигина, маҳсулот ишлаб чиқарувчи билан истеъмолчининг манфаатларини қўшиб олиб бориш орқалигина уларнинг нормал ўзаро муносабатларини ишлаб чиқиш мумкинлигини таъкидлади. Фақат шартномалар тузиш, нормативлар ишлаб чиқиш асосидагина бу масалаларни ҳал қилиш мумкин.

Гап ишлаб чиқарилаётган маҳсулот сифатига кўчди. Подшипниклар каби буюмлар учун сифат даражасидан кўра муҳимроқ кўрсаткич умуман йўқдир. Ўтган йили жорий этилган Давлат қабули сўзсиз равишда бизни ҳам анча қийнади, деди директор, лекин бизни ғафлатда қолдиргани йўқ, ишлаб чиқаришда бирор сезиларли ўпиришлар бўлишига олиб келгани йўқ. Бизда маҳсулотнинг юксак сифати норма, корхонанинг ҳар бир мутахассиси, ҳар бир меҳнатчиси учун эҳтиёж бўлиб қолди. Биз ясаган подшипниклар сифати жиҳатидан кўпгина истеъмолчиларимизнинг эҳтиёжларидан тахминан икки баравар устун туради. Сифатли маҳсулотларимизнинг запаси жуда кўп.

М. С. Горбачев. Ички бозордаги сизларнинг якка монополиянгиз сифатга таъсир қилмаяптими? Янги хўжалик механизми бундай аҳволнинг салбий оқибатлари олдини олиши, хўжалик шартномаси шартларини қатъий бажаришга мажбур этиши шарт.

Завод раҳбарлари коллектив шартнома мажбуриятларини тўла бажаришни буюмларнинг техникавий даражасини, уларнинг пишиқ-пухталигини, чидамлилигини ошириш билан узвий боғлиқ қилиб қўяётганликлари ҳақида гапирдилар. Фақат шу йўл билангина ички бозорда янада юксак натижаларга эришишга ҳамда экспорт учун маҳсулот етказиб беришни кўпайтиришга умид қилиш мумкин. Бугунги кунда коллектив ўзи ишлаб топган валюта маблағларига, ўз маблағларига эга бўлишидан ғоят манфаатдордир.

М. С. Горбачев. Экспортга кўпроқ маҳсулот бера оласизми?

В. Б. Носов. Албатта, бера оламиз, бунинг учун техникавий имкониятларимиз бор, энг муҳими эса — биз валюта ишлаб топишни ва ўзимиз учун зарур ускуналарни сотиб олишни истаймиз. Бу ўринда маънавий жиҳати ҳам жуда муҳим: одамларнинг ўз касб маҳоратига ишончи мустаҳкамланади, улар жаҳон даражасидаги юксак сифатли маҳсулот ишлаб чиқара олишлари билан фахрланадилар.

Завод партия комитетининг секретари **Н. С. Аничков** билан бирлашма касаба союз комитети раисининг ўринбосари **Н. М. Жуков** меҳнат коллективи кенгаши ишининг ташкил этилиши, заводни социал ривожлантириш программасининг ишлаб чиқилиши ва амалга оширилиши ҳақида батафсил сўзлаб бердилар.

Сўнгра М. С. Горбачев корхона цехларида бўлди. Ишчиларни ҳаяжонга солаётган муаммолар тўғрисида улар билан батафсил суҳбатлар бўлиб ўтди. Хилма-хил масалалар кўтарилди. Лекин асосий гап иш тўғрисида, реконструкциялашни қандай қилиб жадаллаштириш, қандай қилиб дунёда энг яхши маҳсулот ишлаб чиқариш тўғрисида борди.

Силлиқловчи автоматлар созловчиси **Е. И. Тараторкин** шу ҳақда бундай деди: ҳозир сифат — биз ишчиларнинг асосий ташвишимиз, шу сабабли бу йўналишда кўп иш қиляпмиз. Бироқ бу умумий вазифа бўлиб, уни биргаликда ҳал этиш керак. Бу вазифани биз ҳам, бизга металл, машина-ускуналар етказиб бераётганлар ҳам биргаликда ҳал этишимиз керак. Ҳозирча металлнинг сифати бизни қониқтирмаяпти.

М. С. Горбачев. Уз давлат қабулингизни металлурглар ҳузурига юборинг.

Е. Н. Тараторкин. Ҳамма гап шундаки, ишлаб чиқарилган маҳсулотни контрол қилиш чоғида яширин нуқсонларини аниқлаш қийин, кейинчалик тайёр буюмларнинг бутун бир туркумини ана шундай нуқсонлар туфайли бракка чиқарадилар.

М. С. Горбачев. Сизларники каби ишлаб чиқариш корхонасида келтирилган маҳсулотни қабул қилиб олишда ҳам қаттиқ контрол бўлиши лозим. Металлургларда ҳам, сизларда ҳам контрол бўлиши керак. Заводингиз яхши материаллар билан бир маромда таъминланишидан манфаатдормиз.

Нима учун манфаатдормиз? Шунинг учунки, подшипник ишлаб чиқаришда узилиш бўлса, бутун халқ хўжалиги ларзага келади. Корхоналарнинг ўзи шартнома тузаётган ҳозирги шароитда сизлар: бизга керакли металлни бермас экансиз, буюртмангизни қабул қилмаймиз, дейишга ҳақлисиз. Бунинг устига подшипникларга давлат буюртмаси берилади, бу буюртма ресурсларни устун даражада олишни таъминлаши лозим. Хуллас, эндиликда сизларнинг ҳуқуқларингиз кўпроқ бўлиб қолди.

Ҳамма нарса бирданига ўзгаради, деб ўйламайман. Металлурглар ҳам ўз ишларини қайта қуришлари лозим, сизларда ҳам кўп ишлар бошқача олиб борилиши керак. Аммо иш яхшиланаверади. Ишончим комил, яқин орада биз айтиш мумкинки, вазиятни ўз қўлимизга оламиз. Уни бизнинг контролимиздан чиқиб кетишига йўл қўймаймиз. Ҳозир биз бутун машинасозликни модернизациялаш масалаларини ҳал қиляпмиз. Уй-жой қурилишини жадаллаштиришни истаймиз, озиқ-овқат маҳсулотлари, бошқа товарлар билан таъминлашни яхшилашни истаймиз. Биз олға томон тезроқ ҳаракат қилишни хоҳлаймиз, бунинг учун эса зарур бўлган ҳамма ишларни қилиш керак. Аммо ҳамма ғовлардан бирданига сакраб ўтиб бўлмайди, бу ишни навбати билан қилиш керак.

Н. Ф. Линева, слесарь. Михаил Сергеевич, бевосита шу ерга, цехга келиб, ишларимиз билан қизиқаётганлигингиз бизга жуда маъқул. Ишчилар билан батафсил гаплашаяпсиз, суҳбатлашаяпсиз.

М. С. Горбачев. Ишчининг ҳаётини, унинг кайфиятини, эҳтиёжларини асосли равишда билиш керак, деб ҳисоблайман. Акс ҳолда тўғри сиёсатни ишлаб чиқиш, тўғри қарорлар қабул қилиш қийин. Ҳозир мураккаб даврда яшаяпмиз, у ҳаммамизга дахлдордир. Яқинда газетада катта бир завод ҳақидаги хабарни ўқидим: январь ва февраль ойларида ишчилар камроқ иш ҳақи олганликларини хабар қилишибди. Ишчи кам ҳақ олаётганлиги ачинарли ва кўнгилсиз, албатта. Аммо у пулни ишлаб топмаган бўлса, унга қандай қилиб кўпроқ ҳақ тўлаш мумкин? Чунки иш ҳақи маҳсулот ишлаб чиқаришни кўпайтириш билан боғлиқ бўлмаса, бу «қоғозларга» нима сотиб олиш мумкин? Сиз билан биз бундай аҳволни биламиз: ишлаб пул топасан-у, магазинга борасан, у ерда гоҳ у маҳсулот йўқ, гоҳ буниси. Чунки илгари маҳсулот етказиб бердингми ёки бермадингми, сифати яхшими ёки ёмонми — пул олавер, деган принцип амал қиларди. Натижаси нима бўлди? Ресурслар сарфлаб юборилди, меҳнат сарфланди, пул тўланди, товарлар эса йўқ. Ахир шундай яшаш мумкинми? Мумкин эмас, албатта. Иш шу даражага бориб етдики, баъзи заводларни маълум вақтгача деярли ёпиб қўйишга тўғри келди. Масалан, Боку рўзғор холодильникларини олиб кўрайлик. Халқ унга мутлақо қизиқмай қўйди, уни сотиб олмай қўйди. Ишлаб чиқариш тўхтатилди. Шундан кейин заводда холодильникларнинг энг яхши намуналарини олиб, уларни takомиллаштиришди. Эндиликда бу холодильниклар мамлакат ичкарисида ҳам, экспортга ҳам, валютага муваффақиятли равишда сотилмоқда.

Биз ҳамма ишни қила оламиз, ўртоқлар. Мамлакатимизда истеъдодли одамлар кўп. Қудратли фан, юқори малакали ишчилар синфи мавжуд. Аммо ишга муносабатни ўзгартириш лозим. Бу ҳақда очиғини айтамиз: ҳаммамиз ишни янада авж олдиришимиз, интизомни мустаҳкамлашимиз лозим — бошқа йўл йўқ. Ислоҳот ҳам ана шунга қаратилган.

Сизлар ҳозирнинг ўзидаёқ яхши меҳнат қиляпсизлар. Реконструкция тугаллангандан кейин, янги машина-ускуналар ўрнатилгач, янги иш жойлари вужудга келгач, қўл меҳнати камаяди, ана ўшанда иш янада қувноқроқ бўлади. Биз эски цехлардан ўтдик, реконструкция қилинган цехларни ҳам кўрдик. Янги станокларда ишлаётган кишиларнинг кайфияти ҳозирданоқ бошқача.

Н. Ф. Линева. Бизга Куйбишевдан йиғиш автоматларини юборишяпти, бу автоматлар бизда яхши иш бермаяпти. Агар ўзимиз ясаган машина-ускуналарда бир сменада икки мингтадан подшипник ишлаб чиқарсак, Куйбишев автоматларида 1200—1300 тадан ишлаб чиқаряпмиз. Уларнинг битта машинасини икки нафар ишчи бошқаради. Бизнинг машинамизда эса бир киши банд.

М. С. Горбачев. Эскирган маҳсулотларни ишлаб чиқаришни фойдасиз қилиб қўйиш учун сиз билан биз ҳозир ана шундай иқтисодий механизмларни вужудга келтиряпмиз. Сизларга айтсам, биз катта, зарур, керакли, аммо жуда мураккаб ишни бошладик. Бизнинг қайта қуришимиз баъзи бировларга ёқмаяпти, унга тўсқинлик қилмоқчи бўляптилар. Қайта қуриш керакмикан? Ишчилар синфига хўжалик ҳисобини, давлат қабулини зўрлаб ўтказишяпти. Арақ сотишни чеклаб қўйишди. Фанни хўжалик ҳисобига ўтказиб, зиёлиларни хафа қилишди. Бошқарув аппаратини қисқартиришяпти, деб улар одамларнинг онгида шубҳа туғдиришга уринмоқдалар. Жамият бундай оғирликларга бардош бера олмайди, деб шама қилиб, баландпарвоз гапларни айтмоқдалар.

Совет кишилари ҳозир биз амалга ошираётган чора-тадбирларни тўғри тушунмоқдалар, деб ўйлайман. Булар бутун жамият учун зарур. Маълумки, бир вақтлар мамлакатда кадрларнинг янгиланиш жараёни тўхтатиб қўйилган, ўзига хос кадрлар турғунлиги вужудга келган эди. Баъзи раҳбарлар мен халққа хизмат қилмайман, балки халқ менга хизмат қилади, деб ишонган эдилар. Ана шунинг учун ҳам ҳамма нарсани ўз жойига қўядиган демократия зарур. Мамлакат хўжайини — халқдир. Ким нимага арзишини у яхши билади. Яхши одамни хафа қилиб қўймайди. Биз худди шунга умид қиляпмиз, одамларнинг соғлом фикрига асосланяпмиз. Сафсатабозлар ҳам топилади, албатта. Аммо мамлакат тақдирини улар белгилай олмайдилар.

Нима учун иқтисодий ислоҳотни ўтказишга киришдик? Одамлар ҳамма нарсани ҳисоб қилишлари, ишлаб чиқаришни ривожлантиришда, планларни муҳокама қилишда манфаатдорлик билан қатнашишлари учун шундай қилдик. Одамларни четдан туриб кузатувчиларга айлантириб қўйиш ярамайди. Ҳамма қийинчиликлар орқада қолади, албатта олға борамиз, деб ўйлайман. Биз меҳнаткашлар мададини сезиб турибмиз.

Овозлар. Тўғри, Михаил Сергеевич, бундай сиёсатни қўллаб-қувватлаймиз! Ҳозир мамлакатда рўй бераётган ўзгаришлар бизга маъқул. Илгари сари ишлагимиз келаяпти!

М. С. Горбачев ишчиларнинг меҳнат шароити, иш ҳақи, уй-жой шароити, ошхонанинг иши билан қизиқади.

Г. В. Татаринова, контролер. Кўп ишлар яхши бўлиб кетди, Михаил Сергеевич.

Т. В. Матвеева, ишчи. Михаил Сергеевич, ҳали ҳам кўп ёшлар уй-жой етишмаётганлиги туфайли заводдан кетиб қолмоқдалар. Қизларимиз ҳақида гапирадиган бўлсак, уларнинг айримлари ётоқхонада яшашади.

М. С. Горбачев. Биз раҳбарларингиз билан шу ҳақда батафсил гаплашдик. Эндиликда заводнинг ўзида ҳам уй-жой қуриш қувватларини ошириш муҳим. Корхонангизда уй-жой муаммосини ҳал этишга ёрдам бераётган ўз қурилиш-монтаж ташкилотингиз борлиги жуда яхши. Режаларингиз ҳам дуруст. Аммо яна ҳам жадалроқ ишлаш керак.

Г. Д. Рохальская, мастер. Ёшларнинг уй-жой комплекси ёш оилаларнинг оғирини енгил қиляпти.

М. С. Горбачев. Кўпчилик коллективлар шундай йўл тутишяпти. Кўплашиб қуришяпти, ишлар ҳам юришиб кетмоқда.

Завод территориясида мен аёллар билан суҳбатлашдим. Уларнинг икки нафари 1944 йилдан бери ишлашар экан. Бу аёлларга бир хонали квартиралар керак. Ҳаёт-ҳаёт-да, оиласиз қолишган экан. Ростини айтсам, улар ҳанузгача ҳам алоҳида квартира олишмагани ачинарлидир. Ёшларга ҳам турмуш қуриш учун уй-жой бериш керак, ветеранларга ҳам уй-жой бериш керак, чунки уларнинг бунга ҳаққи бор. Ҳозир янги саноат объектлари қурилишига ҳадеб ружу қилавермасдан, уй-жой, болалар боғчалари, касалхоналар, хуллас социал соҳага кўпроқ маблағ ажратиш керак, деб ҳисоблаймиз. Биз ҳозирнинг ўзидаёқ шу соҳага зўр бермоқдамиз. Эндиликда шаҳарлар, ишчи посёлкаларида якка тартибда уй-жой қурилишини авж олдирмоқдамиз. Уй қурмоқчи бўлган одамлар кўп. Маҳаллий материаллардан фойдаланиб уй-жой қуришаётгани яна ҳам яхши.

М. С. Горбачев цехларни айланиб чиқиб, ишчилар билан суҳбатлашганидан кейин завод бошқармасининг мажлислар залида ишчилар, бригадирлар, мастерлар, цех бошлиқлари, партия, касаба союз, комсомол активлари, бирлашма раҳбарлари билан учрашди.

— Ҳозир бутун мамлакатда бўлганидек, заводингиз ҳам янгиланмоқда, — деди М. С. Горбачев, — мен бунга шахсан ишонч ҳосил қилганимдан хурсандман. Цехлар техникавий жиҳатдан реконструкция қилинмоқда, хўжалик юритишнинг хўжалик ҳисоби методлари ўзлаштириб олинмоқда, социал масалалар ҳал этилмоқда. Муаммолар ҳам етарли, албатта. Уларнинг бир қисми кечаги кундан қолган, баъзилари эса бугун — қайта қуриш давомида, иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш жараёнида пайдо бўлди. Бу — табиий. Аммо менда шундай таассурот пайдо бўлдики, сиз ҳовлиқмасдан, айтиш мумкинки, келажакка умид билан қараб, истиқбол сари дадил одим ташлаяпсиз.

Завод аҳли бирлашманинг эртанги кунини ўйлаб, пухта тузилган программа асосида иш юритаётгани яхши. Ҳар бир йирик коллективнинг, ишлаб чиқариш бирлашмасининг илмий негизида ишлаб чиқилган тараққиёт программаси бўлиши лозим. Бу программада техника тараққиёти масалалари ҳам, ишлаб чиқаришни реконструкциялаш ва модернизация қилиш тадбирлари ҳам, ва албатта, жами социал муаммолар ҳам назарда тутилиши керак.

Завод синчковлик билан реконструкция қилинаётгани яхши. Сиз Ватанимизда тайёрланган ускуна, инженерларингиз ва ишчиларингизнинг ижодига кўз тикаётганингиз яна ҳам яхши.

Ҳозир корхоналарнинг кўпгина раҳбарлари ўз техникавий муаммоларини тезроқ ҳал этишга интилиб, кўпинча фақат битта йўлга — имкони борича хориждан кўпроқ ускуна сотиб олиш йўлига кўз тикишади. Бу аҳволдан чиқиш йўли эмас. Баъзи бир нарсаларни сотиб олиш мумкиндир, лекин бу ниҳоятда зарур нарса бўлиши керак, асосан Ватанимизнинг машинасозлигига, ўз инженерларимиз тафаккури ютуқларига суяниш лозим бўлади.

Кўп масалалар машинасозлик тараққиётига бориб тақалади. Худди ана шу машинасозлик халқ хўжалигининг барча тармоқларига — енгил саноатга ҳам, қишлоқ хўжалик ишлаб чиқаришига ҳам янги техника етказиб бериши, хизмат кўрсатиш соҳасини, уй-жой қурилишини ривожлантиришга ёрдам бериши керак.

Мамлакатимизда Ватанимиз машинасозлигини модернизация қилиш миллий программаси ишлаб чиқилиб, амалга оширилмоқда. Бу программани бошлаш осон бўлмади, ҳозир ҳам бу соҳада анчагина мураккабликлар, чигалликлар бор. Аммо, ҳар қалай иш ўрнидан жилди. Белгиланган планларнинг бажарилишини амалда таъминлаш учун ҳамма ишларни қилиш зарур.

Уй-жой кундалик юмушингизда чирсиллаб турган масала эканлигини биламан. Уй-жой — ҳаммамизнинг муштарак ишимиз. Бу муаммо ҳозир ҳамма ерда ниҳоятда ўткир бўлиб турибди. Уни ҳал этиш учун анчагина иш қилинаётганини яхши биласиз. Аммо кўп нарса ўзингиз социал соҳани юксалтиришга нечоғлик енг шимариб киришувингизга ҳам боғлиқдир. Бу ўринда бирон-бир саҳий тоғангиз сиз учун ҳамма ишларни қилиб беради, деб кутиб ўтирмасдан, ўзингиз ташаббус кўрсатишингиз зарур, бунинг устига социал соҳадаги ишкалликлар ишлаб чиқаришга ҳам путур етказади. Нима ҳам дердик — бу сермеҳнат иш, бир кунда бажарадиган юмуш эмас, лекин қимирлаган қир ошади, деган гап ҳам бор.

Яна бир нуфузли вазифа озиқ-овқат маҳсулотлари етказиб беришдир. Бу ўринда қишлоқ хўжалик меҳнаткашлари кўнглига йўл топиш, уларнинг соғлом, социалистик омилкорлигига халал бермаслик, меҳнатни ташкил этишнинг янги формаларини қўллаб-қувватлаш муҳимдир, деб ўйлаймиз. Шундай йўл тутилаётган жойларда, оилавий пудрат ва пудратнинг бошқа турлари кенг қулоч ёзган жойларда натижалар яққол кўриниб турибди. Яна қандай натижалар денг! Имконият ўша-ўша, ўша ер, ўша техника бўлсада, далалар ва фермаларнинг маҳсулдорлигини бир ярим-икки баравар оширишга эришдилар.

Беш йилликнинг социал проблемалари ҳозир меҳнат коллективларида, бевосита иш жойларида ҳал этилмоқда. Завод станок чиқаряпти ёки подшипник тайёрлаяптими, буларнинг ҳаммаси, пировард натижада у ёки бу маҳсулот қабилида яна халққа, инсон ихтиёрига қайтиб келади. Шу боисдан ҳам иқтисодий ислоҳотнинг туб вазифаси — ҳар бир меҳнаткашнинг ташаббускорлигини авж олдиришдан, ўз меҳнат унумдорлигини оширишдан, одамларнинг хўжалик манфаатдорлигини ривожлантиришдан иборатдир. Хўжалик ҳисоби ҳам, пудрат усулида ишлаш ҳам, кооперативнинг ва якка тартибдаги меҳнат фаолиятининг барча формаларини ривожлантириш ҳам шу мақсадга хизмат қилади.

Айрим кооперативлар баъзан тақчилликдан фойдаланиб ошкора юлғичлик билан шуғулланаётгани эмас, балки меҳнат бобидаги ва ҳалол ташаббус зарурлиги тушунарлидир, деб таъкидлади М. С. Горбачев. Шу мақсадларда прогрессив солиқ солиш жорий этилажагини айтиб қўймоқчиман. Бу адолатли бўлади, деб ўйлайман.

Қайта қуриш, иқтисодий ислоҳот, жамиятни демократиялаштириш жараёнида анчагина қийин ва ҳатто ўткир масалалар пайдо бўлмоқда. Эҳтимол, буларнинг ҳаммасини ва ҳамма ерда ҳам бирданига ҳал этиб бўлмаётгандир. Аммо қайта қуриш жараёнларини бошқаришга ўрганиш лозим ва партиянинг бошқарувнинг буйруқ бериш-маъмурий методларидан воз кечишга қаратилган принципиал йўлини ўтказишда қийинчиликлар ва ҳатто хатолардан чўчимаслик керак. Бу ерда энг муҳими — одамларга суяниш, одамлар, меҳнат коллективлари билан маслаҳатлашишдир ва албатта ўзимиз масалаларни ҳал этишга ўрганишимиз лозим.

Кўпчилик маҳаллий раҳбарлар ҳозиргача ҳам ҳар қандай масала хусусида Москвага, марказий органларга мурожаат қилиш одатидан холи бўлганлари йўқ — гўё Москвада қаерда ва нима ишлаб чиқариш, қаерда ва нима экиш аниқроқ кўриниб тургандек. Корхоналарда ҳам кўпинча ана шундай тайёрга айёрлик сезилиб қолмоқда: агар бирон-бир нарса етишмай қолса, юқоридан қачон юборишаркин деб кутиб ўтиришади. Ҳатто яхши меҳнат коллективларида ҳам бошлиқларимиз бор, ўшалар ўйлайверишсин қабилидаги кайфиятлар тарқалган. Ишчилар директор ўйласин дейишади. Директор эса шаҳар комитети ёки ижроия комитет бош қотирсин дейди. Кейингилар эса марказий органларга кўз тикадилар — хуллас, шу тарзда иш тутилади.

Бундай тайёрга айёрлик позициясига демократиялаш шароитларида тоқат қилиб бўлмайди. Бундай позиция қаерда пайдо бўлаётганлиги маълум. Ҳамма кадрлар ҳам ўтмишда одамлар билан маслаҳатлашишга эҳтиёж сезмасди. Кўп масалалар, аксарият, кабинетларда ҳал этилади. Бунинг оқибатида одамлар бефарқ, бепарво бўлиб қолишди. Аммо, ўртоқлар, биз, ахир, улуғ мамлакатмиз, ихтиёримизда жуда катта моддий ва табиий ресурслар, ажойиб инсоний куч-қувватларимиз бор. Биз бошқача яшашимиз керак, биз бошқача яшай оламиз!

Энг муҳими, ишчилар синфи, халқ қайта қуришни тушуниб олганлиги ва қабул қилганлигидадир деб ўйлайман. Бу жуда муҳимдир. Апрель Пленумидан кейин орадан қарийб 3 йил ўтди. Оғир бўлди, аммо олға қараб боряпмиз, ишлаб чиқаришда ҳам, илм-фанда ҳам, кадрлар билан таъминлашда ҳам ишлар юришиб қолди. Меҳнат коллективлари хўжалик ҳисобига ўтмоқдалар. Ҳамма ерда халқнинг овози эшитилиб турибди.

Демократизм потенциали, деди сўнгра М. С. Горбачев, қайта қуришнинг энг ишончли потенциалидир. Ҳали у чинакамига авж олгани йўқ, аммо албатта авж олади. Бошқарувнинг ҳамма қаватларида халқнинг ўзи иш кўриши лозим — вазифа ана шундан иборат. Меҳнат коллективи кенгашига, халқ депутатлари Советларига яхши, виждонли одамлар сайлаб қўйилиши керак. Бундай қилиш, албатта лозим. Аммо энг асосийси — улар фикр юритадиган, ташаббускор, ўз принципларини ҳимоя қилишга қодир бўлган кишилар бўлишлари зарур, ана ўшанда ишимиз юришиб кетади.

Баъзи бировлар жамиятимизда амалга оширилаётган демократиялашга шубҳа билан қарамоқдалар, гўё биз халқнинг ўзини-ўзи бошқариши ҳақида гапираётганимизда, шу кимсалар назарида, эртак айтаётган эмишмиз. Ҳа, биз бу жараённи эндигина бошламоқдамиз. Нақлда айтилганидек, омон бўлсак кўрамиз. Дастлабки кезларда кўпчилик демократиялаш гўё анархияни авжига чиқаради, деб чўчиганликларини эсланг. Аммо бундай бўлмади. Аксинча, халқ ўз ташаббусини фаоллик билан рўёбга чиқара бошлаганидан кейин ишлар яхшиланиб кетди, бекорчиликка ўрганиб қолган кишилар ҳам қимирлаб қолишди.

Одамлар қаддини ростлаб олди, улар камчиликларни ўз назоратлари остига олишмоқда. Буйруқ беришга ўрганиб қолган раҳбар ҳам эндиликда илгаригидек ўзбошимчалик қила олмайди, ишёқмаслар тобора яккаланиб қолмоқда, ичкиликбозлар ҳам хавотирга тушиб қолишди. Келинг, ана шу йўлдан бораверайлик. Турғунликнинг неча йиллардан буён тўпланиб қолган барча кароҳатларини супуриб ташлайлик. Хўжалик ҳисоби ва фан-техника тараққиёти билан мустаҳкамланган демократиялаш эса жамиятни янгилашнинг энг ишончли гарантиясидир.

Партия қайта қуришни бошлаганида Ғарбдагилар у муваффақиятсизликка учрайди, деб ишонган эдилар. Ҳа энди, раҳбарликка «янги команда» келибди-да, гапиради қўяди, ўтмишдошларини танқид қилади — барча ишлар эса эскичасига кетаверади, дейишди улар. Кўпчилик шунга кўз тиккан эди. Қайта қуриш — сўз эмас, балки реаллик эканлигини, социализм янгиланиш сари ишонч билан бораётганини кўришганидан кейин хавотирланиб қолишди. Ҳозир барча тўлқинларда ишлаётган ҳамма «радио овозлар» қайта қуришдан ҳеч нарса чиқмайди, деб кишиларимизни ишонтиришга уринмоқдалар. Улар социализмнинг ҳаётийлигини ва унинг жўшқинлигини тан олишни сира-сира истамаяптилар. Лекин биз бу ҳуружлардан чўчимаймиз. Совет кишилари қайта қуриш нега бошланганлигини ва нимани кўзлаб амалга оширилаётганлигини биладилар.

М. С. Горбачев нутқи тугаганидан сўнг у завод ходимларининг саволларига жавоб қайтарди.

Ролик-подшипник корпуси токарлик автоматлари созловчиси **В. М. Порталимов** қуйидаги саволни берди: мен заводда 20 йилдан кўпроқ ишлайман ва ускунага нарх ўзгараётганини кўриб турибман. Илгари Киев станоксозлик заводининг токарлик автоматлари ҳозиргига қараганда қарийб беш баравар арзон эди. Бу ускуналарнинг энергия истеъмоли, аниқлиги илгаригидек, аммо нега нархи ўзгарди?

М. С. Горбачев. Сиз жуда катта масалани кўтардингиз. Сиз ҳақсиз, бизда улгуржи, харид, чакана нархларда ҳам кўп чигалликлар бор. Мен ҳам бу хусусда анчагина мисоллар келтиришим мумкин бўлур эди. Илгари бирон-бир машина ёки станок қанча туришига ҳамма, умуман бефарқ қарарди. Илгари сиз ҳам менга бундай савол бермаган бўлур эдингиз. Чунки станокка ҳақ тўлаш ишчиларнинг маошига боғлиқ эмас эди. Бу кўпчиликка маъқул эди. Ҳозир эса заводнинг ўзи тўламоқда — чунки хўжалик ҳисоби жорий этилди ва бу яхши. Аммо сизнинг хавотир бўлаётганингизни тушуниб турибман. Яна шуни айтишим керакки, нарх ислоҳотисиз иқтисодий ислоҳот амалга ошмайди. Ҳозир нарх белгилаш ислоҳоти тайёрланмоқда. Мамлакат халқ хўжалиги ўн учинчи беш йилликка янги нархлар билан киради, деб ўйлайман.

Бирлашма меҳнат коллективи кенгаши раисининг ўринбосари, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони, ишчи **П. А. Виндюков** сўз олади. Михаил Сергеевич, биз сизни ўз корхонамизда табриклаётганимиздан хурсандмиз. Сизнинг корхонамизга келишингиз, коллектив билан учрашувингиз КПСС Марказий Комитетининг ишчиларнинг ҳаётий манфаатига диққат-эътибори нишонаси, қайта қуриш кенгайиб, ривожланиб бориши тўғрисидаги ғамхўрлик деб биламиз.

Заводимизда қайта қуриш қийинчилик билан бўлсада, дадил олға бормоқда. Қайта қуриш туфайли завод коллективи узоқ давом этган қолоқликдан чиқди. Ҳозир биз аҳволни ўнглаб олдик, аммо ҳали кўп иш қилиниши керак. Қайта қуришни амалга ошириш бобида йўл-йўриқлар бўлмагани яхши бўлди. Биз, бу юмушни сидқидилдан, жон куйдириб бажармоқдамиз.

Ўз кучларимизга ишончсизликни бартараф этдик, истиқболни аниқ кўриб турибмиз, бу қилинган асосий юмушдир. Пайдо бўлган масалаларни ўзимиздан бошқа ҳеч ким ҳал этмаслигини биз аниқ-равшан англаб турибмиз, шу боисдан ҳам ҳозир заводнинг барча цехлари ва бўлимларида меҳнат қилаётган кишилар қолоқлик, бўшашувчанлик ва турғунлик даврида пайдо бўлган бошқа ҳодисаларга қарши дадиллик билан курашмоқдалар.

Заводда содир бўлаётган ўзгаришларда партия ташкилоти етакчи бўлмоқда. Сўнгги вақтда барча даражадаги ишларга кўпгина янги ғайрат-шижоатли кишилар кўтарилди. Улар коллективни эргаштириб боришга қодир бўлган кишилардир. Ишчиларнинг ҳам ишга муносабатида кўп нарсалар ўзгарди. Завод социал программани амалга оширишга фаол киришгани ҳам катта аҳамиятга эга бўлди — уй-жой қуриш кўпайди, завод стадиони реконструкциядан чиқди, корхонамизнинг овқатланиш комбинати реконструкция қилинмоқда, бу йил янги пионер лагери фойдаланишга топширилади. Бу ҳам қайта қуриш нишоналаридир.

Заводда ҳали эскириб қолган ускуналарнинг кўплиги корхона равнақига кўп жиҳатдан тўсқинлик қилмоқда. Мен вакуум печида термист бўлиб ишлайман, бу печни совет олимлари бундан 15 йил муқаддам яратишган эди. Бу жуда яхши агрегат. Аммо, у заводнинг термик ишлаб чиқаришида яккаю-ягона техникавий янгиликдир. Мазкур ишлаб чиқариш эса 50-йилларда қандай бўлса, ҳозир ҳам шундайлигича қолган. Олимларимиз янги замонавий техниканинг намуналарини тезроқ яратишлари лозим, биз ана шу техникада ишлаб жаҳондаги энг яхши намуналар даражасида маҳсулот тайёрлашни истаймиз.

Яна бир масала хусусида айтиб ўтмоқчи эдим. Завод кўплаб уй-жой қурмоқда, аммо қурилиш учун заводдан жуда олис жой ажратилмоқда. Йўлнинг ўзига 4 соат кетади. Оқибатда одамлар корхонадан кетиб қолишмоқда, завод эса 130 та замонавий кўп қаватли уйлардан иборат яхши уй-жой фондига эга бўлишига қарамасдан доимо кадрлар етишмай турибди. Москва шаҳар Советги ўз ишини қайта қуриб, қурилишлар учун участкалар ажратаётганида заводнинг илтимосини инобатга олади, деб умид қиламиз.

М. С. Горбачев. Павел Алексеевич, сиздек ишчи одамнинг фикри биз учун мўътабар. Қайта қуриш сиёсати ишчилар орасида мустаҳкам илдиз отганлигини гапларингиздан тушундим.

Уй-жой ҳақидаги фикрингиз тўғри. Москва шаҳар Совети бу масалани ҳал этиши керак. Умуман транспортда ҳам, савдода ҳам, маиший хизмат соҳасида ҳам Москвада кўпгина социал муаммолар тўпланиб қолди. Шу ўн йилликда, Москванинг 850 йиллигигача ишни ўнглаб олиш ниятимиз бор. Хусусан, айниқса пойтахт марказида хизмат соҳасига кўпроқ бинолар ажратиб беришни, кафе, ресторанлар, ошхоналар ва ҳоказолар очишни ўйлаяпмиз.

Металлни силлиқловчи, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони **Н. М. Мотова** суҳбатга қўшилади. Бугунги учрашувимиз партиямиз, бутун мамлакатимиз ҳаётидаги масъулиятли даврда — Бутуниттифоқ XIX партия конференциясига тайёргарлик даврида ўтаётганлиги диққатга сазовордир. Завод коллективи қийинчиликларга қарамай, биринчи ярим йиллик планни партия конференцияси очиладиган кунгача уддалаш юзасидан оширилган социалистик мажбурият олди. Бу биз учун жуда муҳим мажбурият. Бунинг устига биз бу мажбуриятни расмиятчилик билан қабул қилганимиз йўқ. Ҳамма нарса пухта ўйланган, ҳисоб-китоб қилинган.

Ҳозир биз заводнинг қайта қуриш изига ўтказилиши ўз самараларини бермоқда, деб айта оламиз. Корхона тўғрисидаги янги Қонун ҳам бунга кўмаклашмоқда. Шу йилнинг биринчи январидан бошлаб биз энг муҳим масалаларни дадилроқ ҳал этадиган бўлиб қолдик, келажакка зўр ишонч билан қарамоқдамиз. Биз ўз топшириқларимизни шартнома бўйича маҳсулот етказиб беришдан бошқасини бажаряпмиз. Фақат бизнинг айбимиз билан эмас, шу билан бирга бизга маҳсулот етказиб бераётган кўпгина корхоналарнинг айби билан, айниқса, бизга металлни, зарур асбоб-ускуналарни вақтида етказиб бермаётганлар айби билан шартнома асосида маҳсулот етказиб бериш бажарилмай қолаётганлиги жуда ачинарлидир. Биз тоғни талқон қилишимиз мумкин, аммо ҳамма иллат шундаки, заводда қайта қуриш бормоқда, хизмат қилиш соҳаси эса оқсаб қоляпти.

М. С. Горбачев. Менимча, ҳозир завод учун энг муҳими техника билан қайта қуролланиш ва социал соҳани ривожлантиришдир.

Штамповкачи-т е м и р ч и, КПСС XXVII съезди делегати **А. Е. Афонин** суҳбатга аралашади. Яқинда КПСС Марказий Комитетининг маориф, кадрларни тайёрлаш проблемаларига бағишланган Пленуми бўлиб ўтди. Қайта қуриш янгича ўйлашга ва янгича қарорлар қабул қилишга қодир бўлган кишиларга муҳтождир.

Шахсан мен ўзим бу соҳада нима қиляпман? Мен тез-тез 11-ҳунар-техника билим юртимизга, оталиқдаги мактабларга бориб тураман. Очиғини айтаман: ёш авлод билан мулоқотда бўлиш мен учун қизиқарли. Улар ҳам бунга бефарқ бўлмасалар керак, деб ўйлайман. Болалар иш тўғрисида, умуман ҳаёт ҳақида кўп савол беришади. Бундай суҳбатлар зарур. Биз, кадр ишчилар учун ҳам, улар учун ҳам зарур. Суҳбат туфайли биз бир-биримизни яхшироқ тушунамиз, тушинишнинг муштараклиги эса — катта куч.

Сўнгги икки йилдаги ўзгаришлар нималардан иборат? Энг муҳими, чамаси, демократиялашнинг мустаҳкамланганлиги ва ошкораликнинг кенгайганлигидир. Ишчи коллективида бу шунчаки гап ва истак эмас: бу — иш, ишчилар муносабатларининг, янги, янада эркинроқ даражасидир. Биз бригадирларни, цех бошлиқларини ўзимиз сайладик. Бу эса ишчиларнинг ишлаб чиқаришни бошқаришда реал иштирокининг қоғоздаги эмас, балки амалий кўринишидир. Бу интизомни мустаҳкамлабгина қолмайди, айни вақтда масъулиятни оширади, бунинг устига — энг муҳими — ишчиларнинг ўз фикри, ташаббуси коллектив учун зарурлигига, коллектив учун муҳимлигига ишончни мустаҳкамлайди.

Ютуқларимиз ҳам, нуқсонларимиз ҳам, қийинчиликларимиз ҳам ошкоралик ва демократиялаш муҳитида яққол кўриниб турибди. Қийинчиликлар эса етарли. Металл сифатининг пастлиги катта муаммолигича қолмоқда. Масалан, Челябинск металлургия заводи яхши металл етказиб бермоқда. Новокузнецк металлурглари нима учун бундай қила олмайдилар, деган савол туғилади.. Улар ўтган йили бизга беш вагон сифатсиз металл етказиб бердилар.

Биз темирчилар металлург ишчиларга коллектив мактуб йўллашга аҳд қилдик: улар бизни тушуниб етишларига, ишга муносабатларини ўзгартиришларига ишонамиз. Шундай қилинса, ишчиларга хос иш бўлади. Умуман қийинчиликларимиз бор. Аммо таъбир жоиз бўлса, биз қўл қовуштириб ўтирганимиз йўқ. Биз ишлашни хоҳлаймиз ҳам, қўлимиздан келади ҳам. Ўз ишчи бурчимизни бажарамиз ҳам.

М. С. Горбачев. Сизларнинг сўзларингизни тинглаб туриб ўзимга яна бир бор: қайта қуришнинг душмани қаерда? — деб савол бердим. Бизнинг ўзимизда. Қайта қуриш кимнинг нимага арзишини аниқ кўрсатиб беради. Ҳа, биз вазиятни ўзгартиряпмиз, аммо вазият ҳам бизни ўзгартиряпти. Ўз ишини қайта қуришни истамаётганларни йўлдан четга чиқариб ташлаш керак. Бунда принципиал бўлиш лозим.

Сизлар ишлаб чиқаришда демократияни ривожлантириб тўғри иш қилгансизлар. Бу ишни давом эттириш керак. Ўз-ўзидан маълумки, бундай ҳужум баъзи бировларга ёқмайди. Аммо мен шуни қатъий айтаман: бизнинг бутун сиёсатимиз меҳнаткашлар манфаатини кўзлаб амалга оширилмоқда. Келинглар, мана шу йўлда мустаҳкам тураверайлик. Агар бюрократизм бошланган ўзгартиришларни яна тўхтатадиган бўлса, (бундай ҳоллар олдин бўлган эди), бу мамлакатимиз учун ҳалокатли бўлади. Хуллас, жиддий кураш олиб боришимиз керак.

Биз беш йилликни бажариш учун нималар қилдик? — деди бош ишлаб чиқариш корпуси партия бюросининг секретари **Ю. М. Давидов.** Цех биринчи марта шартнома асосида маҳсулот етказиб бериш топшириғини юз процент бажаришга эришди. Бригадалар пировард натижага қараб ҳақ тўлашга ўтди, бу эса дарҳол юқори самара берди. Эндиликда ишчилар ким қандай ишлаётганлигини, уларга ким кераклигини, кимнинг эса ҳожати йўқлигини ўзлари кўриб туришибди. Мастерларни ҳам омилкорлик хусусиятларига қараб сайламоқдалар, шундай ҳам бўляптики, мастерлардан бутунлай воз кечмоқдалар.

Кичик сериядаги буюмлар цехининг юк ташувчиси, цех меҳнат коллективи кенгашининг раиси **А. А. Калюжин** савол беради: меҳнат коллективи кенгаши устави тузиладими? Ишчилар ташаббуси йўлида кенгаш ҳуқуқларини чеклаб қўядиган инструкцияларга ўхшаб кетадиган уставни тўқиб чиқаришмаса эди, деган ҳавфсирашлар бор.

М. С. Горбачев. Давлат корхонаси тўғрисидаги Қонун бор. У — иқтисодий ислоҳотимизнинг негизи, ишлаб чиқариш демоктариясини барпо этиш негизидир. Шу қонунда меҳнат коллективининг ҳуқуқлари ва бурчлари аниқ белгилаб берилган. Тўғри, баъзи бировлар ана шу қонуннинг «бўйнига» ўзига хос «бўйинча» солишга, яна корхоналарга буйруқ беришга уринмоқдалар. Йўқ, ўртоқлар, Қонунга ўзгартириш киритишга, айниқса Қонунни бузишга мутлақо йўл қўйилмайди. Қонунни ҳурмат қилиш ва унга қатъий риоя этиш лозим.

Агар истак бўлса, ҳар қандай ташаббусни бўғиб қўйиш учун юзлаб уставларни, юзлаб инструкцияларни тўқиб чиқариш мумкин. Очиғини айтганда, кўп одамлар инструкцияга мувофиқ яшашга кўникиб қолганлар. Улар учун шундай қилиш тинчроқ. Эски аппарат эса жуда кўп инструкциялар чиқарди. Хўш, натижаси нима бўлди? Ҳозир хўжалик ҳисоби таъсирида, демократиялаш натижасида ташаббус шамоли кўпроқ пастдан эсмоқда. Бунинг устига бу қуруқ сўз шамоли эмас, қоғоз шамоли эмас, балки реал ишлар шамолидир. Қайта қуриш иккинчи босқичининг ўзига хос хусусияти ҳам мана шунда.

М. С. Горбачев завод меҳнаткашлари билан хайрлашаётиб, бундай деди: Сиз билан бизнинг фикрларимизда тафовут йўқлигини кўриб турибман. Партия билан ишчилар синфи қайта қуришнинг олдинги сафида бормоқда, КПСС Марказий Комитети бугунги учрашувни ҳам ҳал қилувчи ҳужум олдидан соатларни тўғрилаб олиш, деб ҳисоблайди. Энг муҳими — сизлар хўжайин сифатида кучга тўлиб боряпсизлар. Хўжалик ҳисобига, мустақилликка, ўзаро муносабатларнинг демократик нормаларига қизиқиш пайдо бўлди. Ишни шу тарзда давом эттираверинглар: мамлакат тақдири халқ қўлидадир, сизларнинг ишларингизга боғлиқдир.

Коллективингизнинг деярли ярми хотин-қизлардан иборат эканлигини биламан. Учрашувимиз 8 Март арафасида ўтмоқда. Шу сабабли имкониятдан фойдаланиб, хотин-қизларни шу ажойиб баҳор байрами билан табриклайман. Ҳаммаларингизга муваффақият тилайман!

М. С. Горбачев билан биргаликда КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюросининг аъзоси, Марказий Комитет секретари, КПСС Москва шаҳар комитетининг биринчи секретари Л. Н. Зайков ҳам заводда бўлди.

(ТАСС).

● ЖУРНАЛИСТ ЁН ДАФТАРИДАН

ЧОРВАДОР ҚАДРИ

БИЗ журналистлар вазифамиз тақозоси билан жуда кўп хўжаликларнинг чорвачилик фермаларида, комплексларида бўламиз. Мутахассислар, соғувчилар, молбоқарлар билан суҳбатлашамиз. Бу суҳбатларнинг аксарияти бир-бирига ўхшаш савол-жавоблардан иборат бўлади: «Нечта сигирингиз бор?», «Гўшт, сут сотиш планлари бажариладими?», «Бу йил қанча сут соғиб олмоқчисиз?» ва ҳоказо. Ўз ўрнида бу саволларга жавоб олинади. Гап инсон тўғрисида, чорвадор ҳақида бораётган ҳозирги пайтда бундай иш услуби тўғрими? Инсоф билан айтганда, тўғри эмас. Биз доим рақамлар, планлар, меҳнат тўғрисида сўраб, ёзамиз. Бироқ моддий бойлик яратаётган кишиларни унутар эканмиз. Ҳозир одамлар қандай ҳаёт кечираяпти? Улар ўз меҳнатидан ва кундалик турмушидан қониқиш ҳосил қилаяптими? Оиласи тинчми?

Гапнинг очиғини айганда, уларни «тонгни кутиб олувчилар», «фидокорлар» деб улуғлаймиз-у, ички оламига кириб бормаймиз. Тан олиш керак. Фермалар, комплекслар йилдан-йилга механизациялаштирилмоқда. Аммо чорвадорлар, соғувчилар асосий ишни бундан ўн-ўн беш йил илгари қандай бажарган бўлсалар, шундайлигича ишлашмоқда.

...Мен яқинда Ўрта Чирчиқ районидаги Свердлов номли колхоз фермасида бўлдим. Буни қаранг-ки, соғувчилар сигирларга бериладиган озуқани орқалаб ташиб келишарди. Уларнинг эгни-бошига қараб, ачиниб кетдим. Агар сигирлар кунда уч маҳал соғилишини, уч марта қоп орқалаб, молга емиш ташиган аёлларнинг меҳнатини рақамларга чақадиган бўлсак, 25—30 та сигирни соғадиган киши кунига ўртача 500 килограмм (ярим тонна!) юкни ферманинг у бошидан бу бошидаги бинога ташиб келтиради. Уни яна орқалаб, сигирларнинг охурига бўлиб чиқишади. Бу осонми? Бундай фактни областимиздаги истаган районда ёхуд хўжаликда учратиш мумкин.

Бундан бир неча йил муқаддам машҳур чорвадор, Социалистик Меҳнат Қаҳрамони Анастасия Чудная билан ёш чорвадорларнинг учрашувида иштирок этган эдим. Ўшанда Анастасия Ивановна шундай деганди: «Сиз нима деб ўйлайсиз, соғувчининг қандай кайфият билан иш бошлаши сигирлар маҳсулдорлигига таъсир қиладими? Буни қаранг-ки, таъсири катта экан. Мен кўп йиллик иш тажрибамдан бунга ишонч ҳосил қилдим. Негаки, биз жонли нарса билан муомала қиламиз. Сизнинг кайфиятингиз бир зумда унга ҳам ўтади. Агар бирон нарсадан хафа бўлсангиз, сигир ҳам безовталанади. Қорамол, айниқса, сигир жуда сезгир бўлади. Мана, мендан кўпинча муваффақиятларимнинг сирини сўрашади. Аслида унда ҳеч қандай сир йўқ. Гап жониворлар билан «тил» топишишда. Билсангиз, мен улар билан суҳбатлашаман. Силаб-сийпайман, емиш бераман. Шунга яраша улар ҳам мени сийлашади, мўл, серқаймоқ сут беришади. Улар ёнига ҳамиша яхши кайфият билан бориш керак».

У нақадар ҳақ гапни айтган эди ўшанда. Лекин биз кўп жойда бу сўзларга амал қилмаяпмиз. Чунки, аввало, одамлар кайфиятини кўтара олмаяпмиз.

Тасаввур қилинг. Соғин бошлангунча орқалаб ем ташиб ҳориб, чарчаган соғувчи яхши кайфият билан иш бошлай оладими? Афсуски, йўқ. Демак, мана шунинг ўзидаёқ қанча-қанча маҳсулот йўқотилмоқда.

Бунга яна бир жонли мисол. Газетамизда Ғалаба районидаги Киров номли колхозда чорвачиликнинг оқсаётганлиги бир ярим йил давомида уч марта танқид қилинди. Унга тегишли ташкилотлардан расмий жавоблар олинди. Лекин аҳвол ўзгармади. Аҳвол шу даражага бориб етдики, колхоз фермасида қўнимсизлик авж олди. Ҳатто мавжуд сигирларни соғиб олиш учун четдан одам ёлланди. Хўш, шу аҳволда чорвачиликни ривожлантириб бўладими?! Йўқ, албатта. Колхозда чорвадор кадрларнинг қўнимсизлигига нима сабаб бўлмоқда? Бунинг жавоби аниқ. Фермада одамларнинг нормал ишлашлари учун оддий шароит ҳам яратилмаган. Шундай бўлгач, «кайфият» ҳақида қандай гап бўлиши мумкин...

Янглишмасам, 15—20 йилдан буён ёшларнинг қишлоқда қолмаётганлиги ҳақида қайта-қайта гапирилмоқда. Бу ҳақда ёзиш расмга ҳам айланиб қолди. Айниқса, чорвачиликда ҳамон ишчи кучи тансиқ бўлиб бормоқда. Соғувчилар етишмаяпти. Нега? Нима учун ёшлар бу касбни исташмаяпти? Бу ҳам юқорида таъкидлаганимиздек, газета-журналларда кўп ёзилмоқда, радио-телевидениеда айтилмоқда. Лекин, афтидан, биз масаланинг туб моҳияти ҳақида лом-лим демаяпмиз.

Бир куни Оржоникидзе районидаги «Красний водопад» экспериментал базаси сут соғувчи оператори Ризо Суюнов билан суҳбатлашиб қолдик. У шундай деди: «Биласизми, бизда ҳамон гап кўп-у, иш оз. Ёшларга ғамхўрлик қилиш тўғрисида чорвадорларнинг йиғинларида, слётларда, партия ташкилотларининг катта анжуманларида қайта-қайта таъкидланади. Аҳволни тузатиш юзасидан тадбирлар белгиланади. Белгиланади-ю, унутилади. Фермаларда, комплекслардаги вазият қандай бўлса, шундайлигича қолаверади. Ана шундан кейин фермага ким ҳам келади дейсиз».

Ризо ҳақ эди. Ҳақиқатан ҳам ҳамон гап кўп-у, иш оз бўлмоқда. 1980—1984 йилларда область комсомол қомитетининг ташаббуси билан ёш чорвадорлар мактаби ташкил этилди. Унда 500 га яқин комсомол-ёш, йигит-қизлар чорвадорлик касбини эгаллашди. Улар катта тантана билан ўз районларига, хўжаликларига кузатилди. Шу билан иш тамом, вассалом. Ёшларнинг кейинги тақдири нима бўлди? Улар ҳозир қаерда? Номаълум! Яқинда Оққўрғон, Бўстонлиқ, Бекобод, Ғалаба каби районларда бўлганимда ўша кезларда ёш чорвадорлар мактабини битириб келганлардан неча киши ишлаяпти, деган саволимга бир хил, хабаримиз йўқ, деган жавобни эшитдим.

КПСС XXVII съездида қишлоқ меҳнаткашлари учун иш шароитини яхшилаш, чорвадорларга меҳнат отпускаси бериш ҳақида алоҳида гапирилган эди. Хўш, бу борада аҳвол ўзгардими?! Жавоби ачинарли. Ҳамон иш эскича бораяпти. Раҳбарлар, мутахассисларнинг фикрича «сигирлар бир қўлга ўрганиб қолган эмиш, агар уларни бошқа биров соғса, сутини кескин камайтириб юборармиш». Буни қандай тушунмоқ керак. Сигирнинг сути камаймасин-у, одамлар дам олишмасин, шундайми?! Менимча, бу узоқни кўрмаслик. Қорамол ҳар қандай вазиятга тез кўникувчан бўлади. Боринг-ки, уни бошқа биров соғса сути бир кун, икки кун камайсин, сўнг бошқа қўлга ҳам ўрганади-ку!

Бундан икки йил муқаддам чорвадорларнинг слётида фермаларда икки сменали иш усулига ўтишга қарор қилинди. Ҳамма қўллаб-қувватлади. Ўша йилиёқ областимиздаги 104 хўжаликда бу усул тезда жорий этилди. Бундан соғувчилар қанчалик хурсанд бўлишганини кўрсангиз эди. Аммо кўп ўтмай «ғамхўр» раҳбарлар бундан воз кечишди. Нега денг, сигирлар маҳсулдорлиги пасайиб кетиб, планнинг бажарилиши хавф остида қолибди. Яна план, мажбуриятлар ташвиши. Улар бажарилсин-у, одамлар қийналаверсинлар.

Лекин баъзи хўжаликларнинг мард раҳбарлари ўз сўзларида туришди. Соғувчилар икки сменада ишлай бошладилар. Секин-аста ишлар жўнашиб кетди. Сигирлардан илгаригидек мўл ва серқаймоқ сут соғиб олина бошланди. Бу борада тажриба тўпланди. Масалан, Ғалаба районидаги Калинин номли совхозни олиб кўрайлик. Хўжаликда соғувчилар икки сменали ишга областда биринчилардан бўлиб ўтишди. Дастлаб қийинчиликлар бўлди, албатта, лекин бу муаммолар тадбиркорлик билан бартараф этилди. Ҳозир бу ерда чорвачилик маҳсулотлари етиштириш планлари районда биринчилар қатори бажарилмоқда.

— Энг муҳими, одамларнинг кайфияти кўтарилиб кетди,— дейди совхоз директори Т. Искандаров.— Хўжалигимизда илгарилари соғувчилар етишмас эди. Ҳозир эса бизни ишга олинг, деб келувчилар кўп. Фермада ёшлар ҳам кўпаймоқда. Ҳозир улар алоҳида бригада бўлиб ишлашмоқда.

Демак, астойдил ҳаракат қилинса, истак-хоҳиш бўлса, одамларга қулай шароит яратиб, планни ҳам, мажбуриятни ҳам бажарса бўлади. Буни тажрибалар кўрсатиб турибди.

Маълумки, фермаларда меҳнат қилаётган кишиларнинг асосий қисмини аёллар ташкил этади. Жумладан, областимизда ҳозирги кунда жами 2811 соғувчи ишлаётган бўлса, уларнинг 2779 нафари хотин-қизлардир. Буни мутахассислар, раҳбарлар жуда яхши билишади. Ана шу аёллар тўғрисида, уларга ғамхўрлик қилиш ҳақида кўп гапирилади. Ҳақиқатан ҳам ҳозир қаерга борманг, уларга барча шарт-шароитларни яратиб қўйганмиз, дейишади. Тўғри, ферма ва комплексларда бир нав дам олиш хоналари, қизил бурчаклар мавжуд. Лекин ана шу масканлар меҳнаткашларнинг ҳақиқий дам олиш жойига айланганми?

Гап ана шунда. Мана шу савол билан Ғалаба районидаги Волков номли совхознинг тажрибали сут соғувчиси Екатерина Беляевага мурожаат қилдим.

— Очиғини айтганда, бу жойлар номига жиҳозлаб қўйилган бўлади, кўпинча уларни комиссиялар келганда очишади. Иккинчидан, соғувчи, молбоқарларнинг бу ерга кириб дам олишлари учун имконият ҳам, вақт ҳам йўқ. Ўзингиз ўйлаб кўринг, эрталаб соат 4.00—4.30 да фермага келамиз. Апил-тапил ишга киришамиз. 25—30 бош сигирни соғиб олгунимизча 8.00—9.00 бўлади. Сўнг маҳсулотни топширамиз. Бу пайтда ўй-фикримиз уйда бўлади, болалар мактабга кеч қолмадимикин, чой-пой ичишдимикин, ана шуларни ўйлаймиз. Кўп ўтмай пешинда соғинга келамиз. Сўнг кечкиси, хуллас, бир минут ҳам ортиқча вақт йўқ. Шундай бўлгач, дам олиш ҳақида қандай гап бўлиши мумкин.

Мен худди шу саволни яна жуда кўп соғувчиларга бердим. Деярли барча чорвадорларнинг жавоби айнан шундай бўлди. Биласизми, уларнинг кўпчилиги баъзан ўз болаларини бир неча кунлаб фақат ухлаб ётганда кўрар эканлар. Ахир, қачонгача шундай ишлаш мумкин? Қолаверса, болаларнинг тарбияси нима бўлади? Бу ҳақда ўйлайдиган пайт келди!

Чорвачилик фермалари, қўйчилик отарларига маданий-маиший, медицина, савдо хизмати кўрсатиш ҳақида минг марталаб ёзилмоқда. Ҳар сафар қўйилган айблар тан олинади. Бу соҳадаги ишларни яхшилаш юзасидан тадбирлар белгиланади. Кўп ўтмай ҳаммаси унутилади. Энг ачинарлиси, шундаки, етакчи партия, совет ходимларининг бу борадаги гапларини эшитишар экан, чорвадорлар «ҳаммаси қуруқ гап» деганча қўл силтаб қўядиган бўлишди.

Чорвадорларнинг махсус кийим-бош билан таъминлаш масаласи ҳақида ҳам худди шундай дейиш мумкин....

Бу аҳволда чорвачиликни олға силжита оламизми? Йўқ, албатта. Ваҳоланки, фермаларда меҳнаткашларга шароит яратиш учун унчалик кўп маблағ ҳам керак эмас. Фақатгина истак, чинакам жонкуярлик, виждоний муносабат бўлса бас.

Чорвачилик бобида юқори кўрсаткичларга эришаётган хўжаликлар областимизда талайгина. Чиноз районидаги «Чиноз» наслчилик совхоз-техникуми, Тошкент районидаги К. Маркс номли колхозда чорвадорларга яратилган шароитларни кўриб, ҳавас қиласиз. Бу хўжаликларнинг тажрибасини биз ҳозир барчага намуна қилиб кўрсатяпмиз. Ваҳоланки, бу намуна эмас, ҳаётий мезонга айланиши керак. Соғувчи меҳнати қадр топадиган вақт келди.

Шу ўринда машҳур олим, республикамизда чорвачилик жонкуяри Шавкат Акмалхоновнинг қуйидаги гапларини келтириб ўтиш жоиз бўлар, деб ўйлаймиз: «Яқинда қўлимга республикамиз нашриётларида чиқарилган кўп варақли календарь тушиб қолди. Унда раққоса қизларнинг суратлари туширилган. Шунда ўйлаб қолдим. Нега энди бу календарга илғор соғувчи қиз-жувонларнинг суратини тушириш мумкин эмас. Нима улар хунукми? Йўқ, ундай эмас. Мен сизга очиғини айтсам, эрталабдан кечгача мол, гўнг ичида юрган аёлга, унинг эрига, оиласига осон тутманг. Буни ҳар ким ҳам хоҳлайвермайди. Яна бир карра афсуски, биз ана шу фидокорларни унутиб қўямиз».

Ҳозир ҳамма соҳада қайта қуриш кетаяпти. Бунинг чорвачиликда ҳам амалга ошишини ҳамма интиқлик билан кутмоқда. Ўйлаймизки, хўжаликларнинг раҳбарлари, мутасадди ўртоқлар буни ҳисобга оладилар. Ахир эртага эришиладиган натижалар чорва аҳлининг бугунги кайфиятига боғлиқ... Қолаверса, соғувчиларнинг ҳам биз ва сиз қатори инсонлардек яшашга ҳаққи бор!.. Ҳа, ҳаққи бор!..

Ф. МУҲИДДИНОВ,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

ФЕРМАГА ДЎКОН КЕЛДИ

Соғувчилар эндигина юмушларини тугаллаган ҳам эдиларки, дарвоза олдига машина келиб тўхтади. Унинг пештоқига «Кўчма магазин» деб ёзиб қўйилганди. Сотувчи йигит бир зумда олиб келган молларини ёйиб ташлади. Савдо қизиб кетди...

Ҳаммага маълумки, айни кунларда чорвадорлар учун ғоят масъулиятли палла — қишлов давом этмоқда. Унинг самарали ўтиши ферма ходимларига кўрсатиладиган хизмат турларининг сифатига кўп жиҳатдан боғлиқ. Чорвадорларга район матлубот жамияти томонидан кўрсатилаётган савдо хизмати ҳам ана шу мақсадга бўйсундирилгандир. Бу соҳада комплекс тадбирлар ишлаб чиқилиб, амалга оширилмоқда.

— Колхоз ва совхозларда 38 та чорвачилик фермаси бор. Уларга савдо хизматини яхшилаш учун 2 та автолавка ажратганмиз, — дейди район матлубот жамияти раиси Т. Янгибоев.

Айни кунларда кўчма дўконлар ҳар куни йўлга чиқишяпти. Улар қатъий график асосида навбати билан фермаларда бўлишяпти. Калиш, ҳинд чойи, иссиқ кийим-кечак ва бошқа зарур турли ассортиментдаги моллар билан савдо уюштирмоқдалар. Айниқса, сотувчилар Раҳмон Сариев ва Маҳмуд Эргашевлар меҳнатидан барча мамнун. Январь ойида 5 минг сўмлик савдо хизмати кўрсатиш мўлжалланган эди. Кўчма дўкон ходимларининг ташаббуси туфайли бу кўрсаткич 15 минг сўмни ташкил этди.

А. ҲАМЗАЕВ,
Бекобод райони, Ленин номли колхоз.

ЮТУҚЛАР ВА ТЎСИҚЛАР

КОЛХОЗИМИЗ деҳқонлари кейинги йилларда техникадан, ердан самарали фойдаланишга катта эътибор беришяпти. Шунинг учун қишлоқ хўжалиги маҳсулотлари тайёрлаш план ва мажбуриятлари ҳар йили ортиғи билан бажарилаяпти.

Ўтган 1987 хўжалик йилида ҳам кўрсаткичларимиз яхши бўлди. Баҳорнинг ҳаддан ташқари ёғин-сочинли бўлганлигига қарамай, колхозчиларимиз пахта тайёрлаш планини районда иккинчи бўлиб бажардилар.

Пудратга ўтиб ишлаётган 15 та пахтачилик бригадасида меҳнат тартиб-интизоми мустаҳкамланди. Қолаверса, ҳар кимнинг ўз меҳнатидан моддий манфаатдорлиги ошди. Ана шунинг натижасида ишлар изга тушиб олди. Энди одамларга олдингидек «сен уни қил, сен буни қил» дейишга ҳожат йўқ. Улар қачон дам олишлари, қачон ишга чиқишларини ўзлари яхши билишади.

Тўғри, ўтган йили қирлик майдонлардаги механизаторларимиз ўз иш ҳақларининг озлиги учун эътироз билдиришди. Колхоз правлениеси аъзолари билан бу масалани яхшилаб ўрганиб чиқдик. Ҳақиқатан ҳам уларнинг меҳнат шароитлари анча оғир. Нотекис ерда, қирда ишлов беришнинг ўзига яраша қийинчиликлари бор. Шуларни ҳисобга олиб, уларга 1 гектар майдонга ишлов берганлиги учун 3 сўм ўрнига 4 сўмдан норматив иш ҳақи белгиланди. Бу йилдан бошлаб 40—45 гектар майдонга ишлов берадиган механизатор — тракторчи ойига 200—250 сўмдан иш ҳақи оладиган бўлди.

Маълумки, техника деҳқоннинг қаноти ҳисобланади. Чигитни бир кун, ҳатто, бир соат бўлса ҳам ерга олдинроқ қадаб олган деҳқонгина кузда хирмонни эртароқ уяди. Буни чуқур ҳис қилган колхозимиз механизаторлари техниканинг мавсумда бенуқсон ишлашини таъминлашга катта эътибор беришяпти. Бунинг учун улар аввало, ремонт пайтида ишни пухта қилишмоқда. Колхоз устахонасида экишда фойдаланиладиган техника ва механизмлар ҳам мавсумга тахт қилиб қўйилди. 30 та чигит экадиган сеялка, 20 та ҳайдов трактори, 24 та транспорт трактори, 13 та планировшчик, 16 комплект ва 2 та дискали борона тайёрлик чизиғида турибди.

Бироқ, ишимизга тўғаноқ бўлаётган муаммолар ҳам талайгина. Шулардан бири техника учун запас қисмларнинг етишмаслиги. Алам қилади. Арзимас қисмнинг йўқлиги туфайли тележкани район ремонт ишлаб чиқариш бирлашмасига ремонтга юборамиз. Улар эса наридан-бери қўл учида созлаб берган тележканинг ҳар бирига 290 сўмлик ремонт ҳақи — накладнойи ёзишади. Биз ҳисоблаб чиқдик. Агар тележка ўзимизнинг колхоз устахонасида созланса, бор-йўғи 12 сўм сарфланар экан. Оддийгина беда ўрадиган «КИР-1,5» агрегатини олиб кўрайлик. Унинг давлат баҳоси 450 сўм туради. Ўроқларини алмаштириб, бўяб беришгани учун Оржоникидзе район ремонт ишлаб чиқариш бирлашмасидагилар колхоздан 750 сўм талаб қилишди. Бир томондан бу манзара кулгили туюлади. 750 сўмга яна озгина қўшиб, бундай агрегатнинг иккитасини сотиб олиш мумкин! Аммо, бунинг учун РАПОдагилар рухсат беришмайди.

ПАХТАКОРНИНГ ЭКИШОЛДИ МУЛОҲАЗАЛАРИ

Ҳозир мамлакатимизда қайта қуриш, ўзини-ўзи маблағ билан таъминлаш ва тўла хўжалик ҳисобига ўтишга тайёргарлик кетаётган бир пайтда беҳуда совурилаётган маблағлар ҳақида чуқурроқ ўйлаб кўришга тўғри келади. Аввало, район территориясида жойлашган ремонт ишлаб чиқариш бирлашмасини РАПОга бириктириб қўйиш керак. Ҳозир эса улар ўзларига берилган планни бажариш учун сифатга эътибор қилмайдилар. Натижада, қисталанг паллада техникалар деҳқонга панд беряпти.

Колхозимиз устахонасида унумли меҳнат қилиш учун шароитлар бор. Ремонт цехларида асбоб-ускуналар етарли. Аммо, юқорида айтиб ўтганимиздек, запас қисмлар масаласининг ҳал бўлмаётганлиги ишимиз ривожига тўсиқ бўляпти.

Ҳозир пахта териш машиналари ремонтини бошладик. Энди ҳар йилгидек, агрегатларни Бўкадаги «Сельхозтехника»га созлашга юбормасдан ўзимизда ремонт қилаяпмиз. Бунинг учун колхознинг тажрибали механизаторларидан иборат беш кишилик бригада туздик. Улар териш аппаратларини обдон созлашади, ишдан чиққан шпинделларни алмаштиришмоқда. Асосийси, аввалгидек битта машина ремонтига 1450 сўм эмас, хўжалигимиз устахонасида 148 сўм сарфлаяпмиз, холос.

Бу йилги янги мавсум деҳқонларимиз учун жуда масъулиятли бўлиши табиий. Сабаби, 1265 гектар майдондаги пахта, 100 гектар маккажўхори ва 200 гектарга экиладиган дон экинларининг ҳаммаси уруғлик учун етиштирилади. Мутахассислар ҳозир деҳқонлар билан суҳбатлар уюштириб, экишни оби-тобида ўтказиш, чигитни ернинг намига ундириб олиш тадбирларини белгилашмоқда.

Колхозчиларимиз ўн иккинчи беш йилликнинг учинчи йилини муносиб якунлаш мақсадида пухта тайёргарлик кўришмоқда. Одамларимизнинг кайфияти баланд. Улар ўтган йилги сув тошқини пайтида катта ёрдам бериб, ўз бағирларига олган қўшни хўжаликлар, шаҳарлар аҳолисининг ҳимматига жавобан қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан мўл ҳосил етиштиришга аҳду-паймон қилишган.

Колхозимиз қишлоқлари йилдан йилга ободонлашиб, кўркамлашиб бормоқда. Хўжалик банкида 700 минг сўмдан зиёд пул бор. Бу маблағнинг бир қисми колхозчиларнинг маданий-маиший шароитларини яхшилашга сарфланмоқда. Эртаиндин колхоз марказида янги ҳаммом қуриб битказилади. Маиший хизмат уйлари, қариялар учун оромгоҳ — чойхона ишлаб турибди. Бу мисолларни келтиришимиздан мақсад хўжалигимиз меҳнаткашларининг унумли ишлаб, яхши дам олаётганликларини таъкидлаб ўтмоқчимиз. Инсон омилини кучайтиришга бўлган эътибор туфайли кишилар астойдил ва самарали ишлаяптилар.

Р. СОИПОВ,
Пискент районидаги «Гулистон» колхозининг раиси.

И. ҒУЛОМОВ,
колхоз бош инженери.

«ЧЕТ ЭЛ ХАБАРЛАРИ»

ТИНЧЛИК ВА БАХТ-САОДАТ ЭГИЗАКДИР

Халқаро обзор

Бу хабарни Англия аёллари уч йилдан бери орзиқиб кутишаётган эди. Ниҳоят, 8 Март арафасида орзулари ушалди. Рединг шаҳрининг қироллик суди мудофаа министрининг фармойиши бекор қилинганлигини тан олди. Бу фармойишга кўра, АҚШ қанотли ракеталарининг Гринэм-Коммондаги базаси яқинидаги «тинчлик лагери» қатнашчилари бўлган минг-минглаб аёллар ўша кезлари қамалган ёки жарима тўлашга мажбур бўлишган эди. Британиянинг урушга қарши ҳаракат активлари, шундай қилиб, катта ғалабага эришдилар. Маҳаллий қози-калонлар, расман, инсоннинг бу ёруғ дунёда яшашидек асосий ҳуқуқини ҳимоя қилмай, 1892 йилда қабул этилган ва ҳозир хотирадан чиқиб кетай деб қолган қонунга киритилган тузатишни дастак қилиб олганликлари бу ғалабанинг обрўсига путур етказмайди, бу тузатишга кўра ана шу территорияга мамлакат фуқаролари бемалол киришлари мумкин экан. Майли, шундай бўла қолсин ҳам дейлик. Гап иборанинг «замзамаси»да эмас, балки моҳиятидадир. Қанотли қирғин қуролининг мардонавор душманлари бўлган аёллардан полициянинг ўч олиши қонунга сиғмайди, деб эълон қилинди. Ўртача ва камроқ олислик ракеталарини тугатиш тўғрисида СССР билан АҚШ ўртасида тузилган Шартнома суд маъмурларига ҳаммадан кўпроқ таъсир этди, деб ўйлаш керак бўлади. Бошларида полиция таёқлари ўйнаётганида ҳам ҳақ йўлдан қайтмаган аёлларнинг кураши адолатли бўлганлигини ана шу Шартнома бошқа ҳамма ҳужжатлардан кўра аълороқ бир тарзда тасдиқлади.

Аёллар инсониятнинг ҳаётбахш томирларидир. Аммо сўнгги йилларда одамзод боқийлиги негизининг ярим палласи бўлган хотин-қизлар Ер юзидаги барча жонзод бошидаги хатарни ҳар қачонгидан кўра ҳам аниқ сезиб ва шоир айтганидек, «аскарликка бола туғиб беришдан чарчаб», ана шу хавф-хатарга қарши чиқдилар. Гринэм-Коммондаги ғалаба Вашингтондаги ақл-идрок ғалабасининг мантиқий давомидир. Биз бу ғалабани, аввало, икки энг йирик ядродор давлатларнинг сиёсатчилари қўлга киритишган, деб ҳисоблаймиз, албатта. Аммо музокараларнинг муваффақиятли бўлишига ёрдам бериш учун дунёдаги 25 мамлакатдан Америка пойтахтига келган тараққийпарвар миллий ва халқаро хотин-қизлар ташкилотлари вакилларини ҳам ёдга олайлик. Бутун Ер юзи аҳли назарида бўлганидек, улар учун ҳам тинчлик ва бахт-саодат эгизакдир.

Она учун фарзандининг ўлимидан ҳам катта кулфат борми? Шу боисдан ҳам уруш — аёл учун энг оғир мусибатдир. Афғонистондаги вазиятни тезроқ бартараф этиш ва қўшинларимизни уйларига жўнатиш ҳақидаги хабарни оналар қувонч билан кутиб олдилар! Оламдаги қирғинбарот урушлар ўчоғи биттага камаяётганлигини эшитиш Ер юзидаги барча оналар учун қувончлидир.

Шу кунларда Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қароргоҳида хотин-қизларни камситишга барҳам бериш комитетининг сессияси бўлмоқда. Бу анжуман иштирокчилари БМТнинг худди шу номдаги конвенцияси бажарилишининг йўл ва воситаларини муҳокама қилмоқдалар. Бу масала—долзарб масаладир, чунки ҳамма ерда ҳам аёлларнинг ҳуқуқлари амалда рўёбга чиқаётгани йўқ. 1979 йилда қабул қилинган бу ҳужжат сиёсий, иқтисодий, социал ва маданий соҳаларда тенг ҳуқуқлиликни таъминлашга, аёллар билан эркакларнинг амалдаги тенглигини таъминлаш учун тадбирлар кўришга даъват этади. Ҳозиргача конвенцияни 94 давлат ратификация қилди. Бу ҳужжатни ратификация қилмаган давлатлар орасида Америка Қўшма Штатлари ҳам бор.

Бир вақтлар Америка ташвиқоти АҚШ аёлларининг эркаклар билан биргаликда қуролли кучларда хизмат қилиш ҳуқуқини оламга жар солиб мақтаган эди. Пентагоннинг оғиз кўпиртириб обдон тарғиб этишига қарамай, армияда хизмат қилаётган хотин-қизлар кўп эмас. Америка аёлларига тинч ишлар тобора кўпроқ маъқул тушмоқда. Бу борада уларнинг аҳволи у қадар дуруст эмас. Статистиканинг гувоҳлик беришича, коллежни битириб чиққан аёл ўрта маълумот ҳақида аттестатга ҳам эга бўлмаган эркакка нисбатан камроқ ҳақ олмоқда. Оналикни ҳимоя қилиш тўғрисида умуммиллий қонун йўқ. Жаҳондаги 120 мамлакат аёлларга ҳомиладорлик вақтида ва чақалоққа қараш учун отпуска бермоқда, Қўшма Штатлар ана шу 120 мамлакат қаторига кирмайди. Ҳозир конгресс аъзолари ёш оналарнинг иш жойи 18 ҳафта мобайнида сақлаб қолинишига кафолат бериш-бермаслик масаласини муҳокама қилмоқдалар. Аммо ҳатто бир ҳафтага бўлса-да, ҳақ тўлаш ҳақида гап бораётгани йўқ. 1972 йилда конгресс эркаклар ва аёлларнинг тенглиги ҳақида конституцияга тузатиш қабул қилган эди, лекин бу тузатиш амал қилаётгани йўқ.

Иккинчи капиталистик давлат — Япония эса етти йиллик ҳархашадан кейин 1986 йилда БМТ конвенциясини ратификация қилди. Бундан икки йил муқаддам ишга қабул қилишда аёллар ва эркакларнинг тенг имкониятлари ҳақида қонун қабул этилди. Эндиликда япон аёллари «ўзини-ўзи мудофаа этиш кучлари»да ҳам хизмат қилишлари мумкин, — Японияда армиянинг номини шунақа деб аташади. Хўш, тинч меҳнат бобида аҳвол қалай? Бу борада тенглик борликка бор-у, аммо аёл ҳаётининг ўзига хос хусусиятлари ҳисобга олинмайди. Агар илгари «заифалар» асосан вақтинча ишга киришга умид боғлаган бўлсалар (шу боисдан ҳам иш ҳақи кам), эндиликда аёлларга эркаклар билан бир қаторда катта лавозимларни ҳам таклиф этмоқдалар. Тўғри, бунинг учун улар, худди эркаклардек ишлаб, маъмуриятнинг талаби билан бошқа меҳнат қилишга, узоқ муддатли командировкаларга чиқишга рози бўлишлари керак...

Владимир САПРОНОВ.
(ТАСС).

СЎНГГИ СОАТДА

БОНН. Ғарбий Германиянинг Констанца шаҳрида (Баден Вюртемберг ўлкаси) Европа иқтисодий ҳамжамиятига аъзо 12 мамлакат ташқи ишлар министрларининг «Европада сиёсий ҳамкорлик» доирасида ўтказилган норасмий икки кунлик учрашуви ниҳоясига етди. ДПА агентлигининг ёзишича, министрлар Шарқ билан Ғарб ўртасидаги муносабат истиқболларини муҳокама қилдилар. Шу муносабат билан улар Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик кенгашида қатнашувчи давлатлар вакилларининг Венада давом этаётган учрашувига катта эътибор бердилар. Учрашувда Европада хавфсизликни таъминлаш масалаларига алоҳида эътибор берилиши айтилди. Министрларнинг фикрича, Венадаги учрашув Европада оддий қурол-яроғлар ва қуролли кучларни камайтириш тўғрисида аҳдлашувга эришиш учун кенг имкониятлар яратиб беради. Инсон ҳуқуқларига риоя этиш масалалари қуролсизланишга доир аҳдлашувларга эришиш учун ғов бўлиб хизмат қилмаслиги кераклиги ҳам таъкидланди.

Йиғилиш аҳли Европа ҳамжамияти экономика, маданият соҳасидаги, гуманитар соҳадаги кўпдан-кўп масалаларда Шарқ билан ҳамкорлик қилишга интилишини айтди.

ВАШИНГТОН. Форс кўрфазининг марказий қисмида нефть платформаси ва бир неча катердан Американинг икки ҳарбий вертолёти ўққа тутилди. Бу воқеа якшанба куни маҳаллий вақт билан тунги соат 1 дан 30 минут ўтганида ёки Вашингтон вақти билан субҳидамда рўй берди, деди Пентагоннинг расмий вакили.

У ТАСС мухбири билан телефон орқали қилган суҳбатида бу воқеа Форс кўрфазида кейинги икки кун ичида рўй берган иккинчи ҳодиса эканлигини айтди. Биринчи ҳодиса жума куни маҳаллий вақт билан ярим тунда ёки Вашингтон вақти билан субҳидамда рўй бериб, ўшанда АҚШ ҳарбий денгиз кучларининг ракета кемаси «Жон Мор» сув устида ўзига тез яқинлашиб келаётган нишонларни пайқаб қолган ва радио орқали огоҳлантирилиб, осмонга икки марта ўқ узилган. Шундан кейин ҳам нишонлар кемага яқинлашиб келаверган.

(ТАСС, 7 март).

ТРИПОЛИДА САВДО-САНОАТ ЯРМАРКАСИ ОЧИЛДИ

ТРИПОЛИ. (ТАСС мухбири В. Анчиков хабар беради): Ливия пойтахтининг кўргазмалар комплекси узра 25 мамлакат байроғи ҳилпиради. Бу ерда халқаро Триполи савдо-саноат ярмаркаси 23-марта очилди. Ливия ва чет элларнинг бир неча юз фирмалари, компаниялари ва бирлашмалари ярмаркада қатнашиш истагини билдирди.

Совет Иттифоқи — Триполидаги халқаро ярмарканинг анъанавий қатнашчисидир. 14 Бутуниттифоқ ташқи савдо бирлашмаси ўз маҳсулотларини намойиш этмоқда, шуларнинг бир қисми — «Разноэкспорт», «Автоэкспорт», «Цветметпром» ва бошқалар маҳсулоти Ливияда яхши маълум.

Экспонатлар орасида парма асбоблар, қишлоқ хўжалик техникаси, электротехника машина-ускуналари, «Лада» автомобилининг янги моделлари бор. Совет павильонининг алоҳида бир бўлими Озарбайжон ССР эришган ютуқлар тўғрисида ҳикоя қилади. Бу ердаги шинам чойхона виставкага келувчиларни хушбўй чойи, қанду новвотлари билан ўзига жалб қилмоқда. Улар бу ерда мириқиб хордиқ чиқармоқдалар.

«ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ХАТЛАР НАЗОРАТИДА

ТЕКШИРИШЛАР, НАТИЖАЛАР, ЧОРАЛАР

Саломатлигим ёмонлашиб, ишга ярамай қолдим. Врачларга мурожаат қилсам мени инвалидга чиқаришмаяпти.

А. ЭШБОЕВ,
Оққўрғон районидаги «Партия XXII съезди» колхози.

Область врачлик техник экспертиза комиссияси томонидан А. Эшбоевнинг саломатлиги кўрикдан ўтказилганда унинг ўн икки бармоқли ичагида яра борлиги аниқланди. Бу эса инвалидлик группасига ўтказиш учун асос бўлолмайди. А. Эшбоевга саломатлигини мустаҳкамлаш учун ўзи яшаб турган жойдаги медицина шифохонасига мурожаат этиш тавсия этилди. Лозим бўлса уни даволаётган шифохона врачлик техник экспертиза комиссиясига йўлланма беради.

Редакцияга ана шулар тўғрисида область социал таъминот бўлими мудирининг ўринбосари В. Арутюнян хабар қилди.

●

Қўшнимиз А. Губанов уйида самогон тайёрлаб ҳар литрини 5 сўмдан сотяпти. Натижада кўпинча жанжал кўтарилиб, тинчлигимиз бузиляпти.

Н. МАМАТҚУЛОВ,
Охунбобоев номли колхознинг Карл Маркс участкаси.

Оққўрғон район ички ишлар бўлимидан олинган жавоб хатида юқоридаги хат бўйича текшириш ўтказилганлиги хабар қилинади. Хатда кўрсатилган фактлар тасдиқланган. А. Губанов ва унинг хотини О. Махинько маъмурий йўл билан жазоланганлар. А. Губановга уйида спиртли ичимлик тайёрлагани учун ички ишлар бўлими томонидан қонунга кўра жарима солинган. Унинг хотини О. Махинько майда безорилик қилгани учун район халқ судининг қарори билан жавобгарликка тортилган. Бундан ташқари уларнинг иккови ишлайдиган иш жойларида муҳокама қилиниб, белгиланган тартибни бузганликлари учун жиддий огоҳлантирилган.

БИЗГА ЁЗАДИЛАР

Паркент район автобус-таксомотор парки маъмурияти аҳоли талаб ва истакларини инобатга олиб «Паркент —Тўйтепа», «Паркент — Чирчиқ» янги маршрутларини очди.

Т. ДЎСМАТОВ.

«Узбекрезинотехника» заводи ёнгинасида янги, замонавий услубда қурилган ошхона ишлай бошлади. Ангрен шаҳар умумий овқатланиш идораси очган мазкур ошхонада палов, лағмон каби миллий таомлар тайёрланмоқда. Эндиликда нафақат завод ишчилари, балки йўловчилар ҳам куннинг истаган вақтида тамадди қилиш имконига эга бўлдилар.

Т. ШЕРАЛИЕВ.

Орджоникидзе районидаги «Октябрь» колхозининг 37 нафар аъзоси Тошкент — Самарқанд — Бухоро — Тошкент маршрути бўйлаб уч кунлик туристик саёҳатда бўлиб қайтдилар. Сафар иштирокчиларининг аксарияти ишлаб чиқариш илғорларидир.

С. МИРЗАЛИЕВ.

Пойтахтимизнинг М. Горький номидаги метро станцияси ҳамда Черданцев массивлари оралиғида троллейбус ҳаракат қила бошлади. 4 километрдан иборат бўлган бу маршрутни келгусида Шимолий Шарқ ва Лисунов массивларига узайтириш кўзда тутилмоқда.

А. ЮСУПОВ.

Пойтахтимизнинг Ҳамза районидаги «Оҳангарон» массивида бир йўла 8 та турар-жой биноси фойдаланишга топширилди. 1-уйсозлик комбинати бинокорлари қуриб берган янги уйларга Тошкент авиация ишлаб чиқариш бирлашмаси ишчи-хизматчилари кўчиб кирдилар. Улар шу кунларда уй тўйларини ўтказмоқдалар.

Авиасозлар шаҳарчасида яқинда яна бир турар-жой биноси қурилиши бошлаб юборилди.

А. УЗОҚОВ,
жамоатчи мухбир.

● ТОШКЕНТДАГИ амалий санъат экспериментал ижодий комбинатида турли нафис безакли миллий рўзғор буюмлари, гул вазалари ва эсдалик совғалари тайёрланади. Уларнинг харидор дидига мос, санъат асари даражасида гўзал ишланишида корхона рассомларининг ҳиссаси катта бўлмоқда. Улардан бири Ўғилой Ғафурова. Кўп йиллардан бери шу коллективда меҳнат қилади. Бу қўли гул жилокор ишлов берган буюмлар Иттифоқимиз қатори Япония, Венгрия ва Чехословакия каби кўплаб чет эл мамлакатларига ҳам юборилади. Суратда: Ў. Ғафурова рассомчилик цехи мастери М. Иноғомова билан буюмлар сифатини кўздан кечирмоқда; тайёр маҳсулотлардан намуналар.

З. ЖЎРАЕВ фотолари.

санъатимизнинг ёш кучлари

«МУҚИМИЙ» ГУЛЧЕҲРАСИ

Гулчеҳранинг санъат йўлини танлашида оиладаги муҳит, яъни отаси — Муқимий номли театр актёри Ҳаким ака Носировнинг таъсири бор, десак янглишмаймиз. Гулчеҳра болалигида дадасига эргашиб театрга борар, кун бўйи репетицияларни қизиқиш билан томоша қилар, актёрларнинг барча хатти-ҳаракатларини зийраклик билан кузатарди. Уйига қайтганида ҳам ана шу томошалар таъсиридан чиқмас, санъаткорлар ижро этган ролларни, эсида қолган сўзларини билганича такрорларди.

Гулчеҳра 73-мактабда ўқиган йиллари ҳаваскорларнинг драма тўгарагида қатнаша бошлади. У ўзбек тили ва адабиёти ўқитувчиси Марҳамат опа Сайфуллаева раҳбарлигида саҳналаштирилган «Бой ила хизматчи» драмасидаги Жамила образини ҳанузгача эслайди. Томошабинлар ўша пайтда мактаб ўқувчиси ижро этган бу қаҳрамонни жуда яхши кутиб олишганди.

Мактабни тугатганидан сўнг Тошкент Давлат театр ва рассомлик санъати институтининг кино ва драма актёрлиги факультетида таълим олди. Бу ерда у устоз санъаткорлардан саҳна санъати ва актёрлик маҳоратини ўрганди. Бу сабоқлар ёш актрисанинг кейинчалик эсда қоларли образлар яратишида қўл келди.

Студентлик йиллари ва устозлари ҳақида гап кетар экан, Гулчеҳра Қорақалпоғистон АССРда хизмат кўрсатган артист Арсен Файзуллаевич Исмоилов номини ҳурмат билан тилга олади. У шогирдини ўзи устида тинимсиз ишлаш, театр санъатига доир билим ва барча янгиликлардан хабардор бўлиб боришга даъват этди.

1985 йили институтни муваффақиятли тугатган ёш актрисага ўзи учун қадрдон бўлиб қолган Муқимий номли театрга йўлланма беришди. Эндиликда у бир пайтлар ўзи ҳавас қилган етук санъаткорлар билан ёнма-ён ишлаб, уларнинг бой тажрибаси ва ўгитларидан баҳраманд бўлаётганлигидан мамнун. Шуниси диққатга сазоворки, изланувчан актриса қисқа вақт ичида талайгина ролларда саҳнага чиқиб томошабинлар эътиборига тушди.

Жумладан, «Хийлаи шаръий»даги Малак, «Тошболта ошиқ»даги Саломат, «Паранжи сирлари»даги Зуҳра, «Шайтон ва муридлар»даги Қумри, «Аршин мололон»даги Гулчеҳра, «Ака-ука совчилар» даги Ўғилой, яқиндагина томошабинлар ҳукмига ҳавола этилган «Рожа»даги Солист образларини мисол қилиб келтириш мумкин. Ёш санъаткор ҳар бир ролни қиёмига етказиб ижро этишида театрнинг таниқли санъаткорлари Фароғат Раҳматова, Марям Ихтиёрова, Наима Пўлатовалар ёрдамларини аямадилар.

— Кейинги йилларда коллективимизга кўпгина қобилиятли ёшлар келиб қўшилдилар. Улар орасида Гулчеҳра Носированинг ҳам ўз ўрни бор десам муболаға бўлмайди, — дейди Ўзбекистон ССРда хизмат кўрсатган артист Марям Ихтиёрова. — Бу ёшлар таниқли санъаткорлар яратган анъаналарни пухта эгаллашга, театримизнинг аввалги шуҳратини қайтадан тиклашга ҳаракат қилишмоқда. Мен бу навқирон ижодий кучларнинг ўз йўли ва овозини топиб кетишларига тилакдошман.

Г. Носирова жамоат ишларида ҳам актив иштирок этади. Уни театр комсомол комитетининг бюроси аъзоси қилиб сайлашган. 1987 йили ёш санъаткор ВЛКСМ XX съездида делегат сифатида иштирок этди.

— Театр ва томошабин масаласи ҳозирги куннинг энг долзарб муаммоларидан бўлиб қолмоқда. — дейди биз билан суҳбатда Гулчеҳра Носирова. — Негаки, кишиларни театрга жалб этиш тобора қийинлашиб бораяпти. Бу муаммони уюшқоқлик ва доимий ижодий ҳамкорликда ҳал қилиш мумкин. Яъни драматурглар яхши, замонавий пьесалар ёзиб беришса, бастакорларимиз унга ҳамоҳанг куйлар яратишса, биз актёрлар эса уни чуқур маҳорат билан ижро этсак. Шу ўринда томошабинларни томошаларга жалб этишда «Ёш гвардия» театридаги ҳамкасбларимиз амалга ошираётган тажрибани биз ҳам қўлласак ёмон бўлмасди. «Ёш гвардия» театрида актёрлар куни, ҳар бир спектаклга томошабинларнинг муайян қатламини жалб этиш каби анъаналар одат тусига кириб бораяпти. Бу эса санъаткорларнинг бевосита театр мухлислари билан мустаҳкам алоқада бўлишини таъминламоқда.

Ҳозирги замон театр актёри ўзида барча энг яхши фазилатларни — юксак истеъдод, тинимсиз изланиш, нафис овоз, боодоб хулқ ва чиройни мужассамлантирган бўлиши керак. Гулчеҳра Носировага эса табиат ана шу фазилатларнинг ҳаммасини ато этган. Шунинг учун ҳам биз ундан янги-янги баркамол образлар кутишга ҳақлимиз.

З. ЖЎРАЕВА.

СССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ЮТУҚЛАРИ КЎРГАЗМАСИДА

ТОШКЕНТЛИКЛАР ИШЛАБ ЧИҚҚАН

МОСКВАДА СССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасида қурувчилар меҳнатини енгиллаштириб, иш унумдорлиги, сифатини оширадиган машина ва механизмлар ҳақида ҳикоя қилувчи экспозиция намойиш қилинди. Шуниси диққатга сазоворки, кўргазма павильонидан асосан ишлаб чиқаришга тадбиқ қилинган ёки тадбиқ қилинаётган техника янгиликлари ўрин олган.

Экспонатлар орасида Меҳнат Қизил Байроқ орденли Тошкент темир йўл транспорти инженерлари институти ва «Средазстроймеханизация» тресги мутахассислари биргаликда яратган ОЗА—4 агрегати алоҳида ажралиб туради. У пўлат из магистралларининг асослари, қияликларини мустаҳкамлашда ишлатилади. Т-150К тракторига ўрнатиладиган бу техникавий янгилик Ўрта Осиёнинг чўл ва ярим чўл зоналарида пўлат излар қурилишида яхши самара беради.

Г. ХОБОТЬЕВ.

●

ЎЗБЕКИСТОН ССР ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИ ЮТУҚЛАРИ КЎРГАЗМАСИДА

ЭКСПОЗИЦИЯДА — «МЕБЕЛЬ — 88»

Ўзбекистон ССР Халқ хўжалиги ютуқлари кўргазмасининг «Марказий» павильонида «Мебель-88» экспозицияси очилди. Экспозицияда Фарғона мебель фабрикасининг «Нео», «Узбекпроектмебель» илмий ишлаб чиқариш бирлашмасининг «Слава», «Петушок», Сергелидаги мебель ишлаб чиқариш бирлашмасининг «Колье» мебеллар тўплами, Қувасой комбинатининг талайгина болалар мебеллари, турли шкаф, ошхона мебеллари намойиш этилмоқда.

Шунингдек, экспозициядан ўрин олган қолдиқсиз маҳсулот тайёрлаш усулига ўтган корхоналар иши ҳам диққатга сазовор. Бўлимлардаги турли сувенир, шахмат, шашка, болалар стол ва стуллари, уй-рўзғор буюмлари ишлаб чиқариш қолдиқларидан тайёрланган. Мазкур экспозиция замирида қатор илғорлик мактаблари, семинар-кенгашлар ўтказиш кўзда тутилган. Бу йиғилишларда ўзаро тажриба алмашиниб, халқ эҳтиёжи учун зарур бўлган янгидан-янги маҳсулотлар ишлаб чиқариш ҳақида суҳбатлар уюштирилади.

Ш. БУРХОНОВА.

РЕКЛАМА ВА ЭЪЛОНЛАР

ШАФФОФ БИЛЛУР ЖАРАНГИ...

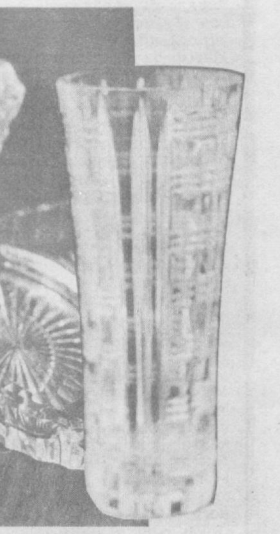

Биллур буюмлар мақтовга муҳтож эмас.

Айниқса, улар байрам, туғилган кун ёки юбилейларга совға қилинадиган буюмлар ҳақида сўз кетганда, биллур буюмларнинг бетакрор гўзаллиги бу тантаналарга, айниқса, мос тушади.

Ана шунинг учун ҳам, совға танлар экансиз, «Ташхозторг» магазинларига кириб ўтишни унутманг. Бу магазинлар савдосида Ватанимизда ишлаб чиқарилган хилма-хил БИЛЛУР идишлар: мева ва ширинликлар учун ВАЗАЛАР, НАФИС ГУЛДОНЛАР, ФУЖЕРЛАР, СТАКАНЛАР ВА САЛАТДОНЛАР МАВЖУД.

«УЗХОЗТОРГ»НИНГ ТОШКЕНТ ОБЛАСТЛАРАРО БАЗАСИ.

«ЛОМО-КОМПАКТ» ҲАМИША СИЗ БИЛАН

Объективи ҳимоя пардачаси билан жиҳозланган ғилофсиз «ЛОМО-КОМПАКТ» фотоаппарати ниҳоятда ихчам бўлиб, уни бемалол чўнтакда олиб юриш мумкин.

Бу фотоаппаратда экспозициялар автоматик тарзда ишланади. Кенг бурчакли объективнинг юқори иш қобилияти сифатли рангли ва қора-оқ негативлар ҳамда слайдлар чиқариш имконини беради.

Объективи — «МИНИТАР-1»;
фокус масофаси — 35 мм;
нисбий туйнуги — 1:2, 8;
видержка (суратга олишда объективнинг очиқ туриш вақти) диапазони — 2 — 1/500 секунд.

Баҳоси — 75 сўм.

«СОЮЗТОРГРЕКЛАМА» БУТУНИТТИФОҚ БИРЛАШМАСИНИНГ ЎЗБЕКИСТОН РЕКЛАМА АГЕНТЛИГИ.

ШОГИРДЛАРИ БИЛАН ФАХРЛАНАДИ

Фанимиз заҳматкашлари

Турсун Азларов ўрта мактабда ҳам, Тошкент Давлат университетида ҳам математикани қунт билан ўрганди. Унинг бу соҳада ўзига хос истеъдод эгаси эканлиги дорилфунуннинг иккинчи курсида таҳсил олаётганида устозларига маълум бўлган эди. Буни кўпроқ ҳис этган олим Саъди Ҳасанович Сирожиддинов ҳаракатчан ва ўткир зеҳнли талабасини алоҳида эътиборда тутди. Турсун Азларовдаги янгиликка интилиш, дарсликлардан ташқари етук тадқиқотчиларнинг китобларига бўлган ҳавасини қадрлаб уни студентларнинг илмий жамиятига жалб этди. Бу ерда Турсун докладлар билан чиқишидан ташқари, турли баҳсларда фаол қатнашиб чиниқди. Мустақилликка, ўринли бўлганда ўз фикри, дунёқарашини қатъиятлик билан ҳимоя қилишга ўрганди. Кейинчалик ана шу фазилатлари кандидатлик, докторлик илмий даражаларини ёқлаётганида ҳам қўл келди. У ўз мураббийси билан ёнма-ён туриб математиканинг жаҳоншумул аҳамиятига эга бўлган муаммоларига қўл урди. Бу фаннинг кенг амалий тадбиқларга эга бўлган замонавий соҳалардан бири — эҳтимоллар назарияси ва математик статистика борасида чуқур изланишлар олиб борди. У ана шу соҳада кандидатлик диссертациясини ёқлар экан, устозининг «Илмда тўхтаб қолиш —орқага чекиниш демакдир, фақат олдинга ва яна олдинга интилиш керак» деган ўгитига амал қилди. Ҳаракатлари зое кетмади. 35 ёшида «Оммавий хизмат кўрсатишнинг математик назарияси бўйича тадқиқотлар» темасида докторлик диссертациясини ҳимоя қилди.

— Мен Турсун Азларовдаги икки фазилатни айниқса қадрлайман,— деган эди ўшанда олимнинг илмий ишига оппонентлик қилган Украина ССР Фанлар академиясининг академиги, СССР Давлат мукофоти лауреати, Москва давлат университети эҳтимоллар назарияси кафедрасининг мудири Борис Владимирович Гнеденко,— у ўз-ўзига талабчан ва ўта камтар, ҳар иккаласи ҳам етук олимларга хос фазилатлардир. Ҳамиша шундай бўлиб қолишига тилакдошман.

Эллигинчи баҳорини нишонлаётган Турсун Азларов доимо шундай. У эҳтимоллар назариясининг мезоний масалалари, Марков занжирлари статистикасига оид тадқиқотлари билан мамлакатимиз ва жаҳон миқёсида танилганида ҳам, 41 ёшида Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг мухбир-аъзоси қилиб сайланганида ҳам ўз соҳасини севган оддий фан кишиси бўлиб қолаверди. Ўзи ўрганибгина қолмай бошқаларга ҳам бағрини кенг очди. Эндиликда у 25 нафар шогирднинг устози. Уларнинг ҳаммаси физика-математика фанлари кандидатлари. Улардан бир нечаси доцент. Булар орасида Дилбар Султонова, Ўзбекистон Ленин комсомоли мукофоти лауреати Шуҳрат Исматуллаев, Абдурасул Бобоев, Анатолий Мухиндек илмий изланишни муваффақиятли давом эттираётган издошлари бор. Турсун Азларов қатор китоблар, рисолалар автори ҳамдир. Унинг бўш вақтлари жамоат ишлари билан ўтади, турли илмий Советларнинг фаолиятида иштирок этади, уларга ёрдам беради. Олим Венгрия, Польша, Болгария, Ҳиндистон, Япония ва Финляндияда физика-математика бўйича ўтказилган йирик анжуманларда ҳам қатнашган. Унинг қатор асарлари чет элларда нашр этилди. Совет Иттифоқида эҳтимоллар назарияси ва математик статистика бўйича нашр қилинган энг яхши мақолаларни танлаб, алоҳида китоб қилиб чиқаришни планлаштирган АҚШ математика жамияти ўзбек олими Турсун Азларов илмий ишларига мурожаат этганлиги ҳам халқаро миқёсдаги эътирофидир.

Тошкент Давлат университети амалий математика ва механика факультети коллективи яқинда Т. Азларовни ана шу факультет декани қилиб сайлашди. Коллектив тез орада ўзига жуда ташаббускор ва ишчан раҳбар танлаганига яна бир бор ишонч ҳосил қилди. Бу ерда Т. Азларов бошчилигидаги амалий статистика ва операцияларни тадқиқ қилиш бўйича янги кафедра иш бошлади.

— Олий таълимни қайта қуриш талаби асосида очилган бу кафедра ҳозирги даврда катта аҳамият касб этади,— дейди у.— Кафедра ўз фаолияти билан халқ хўжалиги экономикасини ривожлантириш проблемаларини ҳал этишга бевосита хизмат қилади...

Одами эрсанг, демагил одами,

Оники йўқ халқ ғамидин ғами.

Ҳазрат Навоий айтган бу доно сўзлар аслида ҳар бир кишига даҳлдор бўлсада, айниқса олимларга кўпроқ тегишлидир, хаёлидан ўтказади Турсун Азларов. Зероки, халқига садоқат билан хизмат қилиш ва унга наф келтириш илм кишисининг муқаддас бурчидир.

У ана шу қайноқ туйғулар билан шинамгина хонасидаги иш столига ўтиради. Энди фикру ёдини сирли формулалар ўз оғушига олади. Илмий изланишларни давом эттиради.

М. МИРЗААҲМЕДОВ,
С. ҲАСАНОВ.

Спорт

РОДИОН ГАТАУЛЛИН — ЕВРОПА ЧЕМПИОНИ

● ВЕНГРИЯ пойтахти Будапештда енгил атлетика бўйича Европа чемпионати мусобақаларида 27 мамлакат терма командалари сафида 400 дан ортиқ спортчи иштирок этди. Совет Иттифоқи терма командаси сафида Ўзбекистондан тўрт спортчи — Р. Гатауллин, В. Ишутин, С. Усов ва М. Шмониналар қатнашдилар.

Лангар билан сакрашда Р. Гатауллин биринчи уринишдаёқ 5 метр 65 сантиметрлик маррани забт этди. Ундан кейинги 5 метр 70 сантиметрлик маррани ўтказиб юбориб, 5 метр 75 сантиметрлик баландликка ҳужум қилди. Ҳамшаҳримиз бу баландликни учинчи уринишда эгаллаб, олтин медал билан тақдирланди. Терма команда катта тренери И. Тер-Ованесян Р. Гатауллинга катта ишонч билдирганлигини яширмади. Ҳақиқатан ҳам ҳозирда жаҳонда С. Бубкадан сўнг Р. Гатауллин лангар билан сакрашда «иккинчи юлдуз» бўлиб турибди.

С. Усов 60 метрга бўлган югуришда тўртинчи ўринни эгаллади.

ДАСТЛАБКИ УЙИНЛАР

● ФУТБОЛ бўйича мамлакат 51-чемпионатини Тбилисининг «Динамо» ва Вильнюснинг «Жальгирис» командалари бошлаб беришди. 37-минутда Нарбековас чемпионатнинг биринчи тўпини киритди. Лекин меҳмонлар ғалабани сақлаб қололмадилар. 68-минутда Губаз жавоб тўпини, 72-минутда эса Гурули ўн бир метрдан ғалаба тўпини киритди. Тбилиси футболчилари 2:1 ҳисобида устун келишди.

Ўтган куни 4 та ўйин бўлди. Энг йирик ҳисоб «Шахтёр» — «Металлист» учрашувида қайд этилди. Кончилар жавобсиз 3 та тўп киритишди. «Днепр» — «Динамо» (Киев) — 0:0, «Черноморец» — «Торпедо» — 0:2, «Локомотив» — «Нефтчи» — 1:0.

Кеча «Спартак» «Қайрат» футболчиларини қабул қилди. Бугун Москва динамочилари «Зенит» билан учрашади. 7 мартга белгиланган «Арарат» — «Динамо» (Минск) учрашуви Минск футболчиларининг Европа кубок эгалари кубоги учрашувидан кеч қайтишганлиги муносабати билан 8 июнга қолдирилди.

БИЛДИРИШ

«ТОШКЕНТ ҳақиқати» редакцияси ҳузуридаги ишчи мухбирлар университетининг навбатдаги машғулоти бугун соат 18.00 да ўтказилади.

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

МЕҲР

● ҚОЗОНЛИК овчи Димитар Маников ўзининг содиқ дўсти Эльза ити билан қуён овига чиққан эди. Эльза маймунжон бутаси олдида сергакланди, шу вақт орадан бир дақиқа ҳам ўтар-ўтмас шалпангқулоқ ўқдек отилиб чиқди. Ўқ овози ҳаммаёқни тутиб кетди. Ўлжани эгаси оёғи остига келтириб ташлаган Эльза тўсатдан безовталанди-да ўрмон ичида ғойиб бўлди. Эгаси уни фақат олтинчи куни топди — Эльза ўз инида ўтирарди. Унинг инидаги ярғоқ жониворлар — учта қуён боласи эканлигини кўрган Димитар ҳайрон қолди. Эльза уларни оҳиста яларди. Эгасини кўрган ит сакраб олдинги икки оёғини унинг кўкрагига қўйди-да, юзига синчковлик билан тикилди. У эгасидан янги туғилган қуёнчаларга тегмасликни илтижо қиларди...

Бир ҳафта ўтгач Эльзанинг ўзи ҳам болалади.

КИМДАН ҚЎРИҚЛАЙДИ

● КЕКСАЙИБ қолган швед Йорк Янссен кенг реклама қилинган электрон қўриқчи сотиб олди. Кўзлари ёниб, гапириб ва чинқириб юрадиган бу қўриқчи худди алвастига ўхшайди ва у боғлар, экинларни қушлар, кемирувчилардан ҳимоя қилади.

Янссен оқшомларнинг бирида тоза ҳаводан нафас олиш учун боққа чиқди. Қўриқчи электрон сенсори билан бегона ҳидни «пайқаб» шундай даҳшатли концерт қўйдики, чорбоғ эгасига хушига келтирадиган дорини узоқ вақт бериб туришга тўғри келди.

Бир неча кун давомида ундан барча оила аъзолари азият чекдилар. Янссеннинг беш ёшли набираси роботнинг сўнгги ўлжаси бўлди. У дарахт шохидан олма узиб олмоқчи бўлганида «қўриқчи» қўлидан маҳкам ушлаб олди.

Робот бир ҳафта давомида оила аъзолари асабини шунчалик буздики, бу техника мўъжизасини сотишга қарор қилишди.

Редактор
Н. НАСИМОВ.

ТАШКИЛОТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Ўзбекистон ССР уй-жой-коммунал хўжалиги министрлиги «УЗРЕМСТРОЙ» ишлаб чиқариш бирлашмасининг

ТОШКЕНТ ОБЛАСТЬ РЕМОНТ-ҚУРИЛИШ ТРЕСТИ

219-КЕЛЕС РЕМОНТ-ҚУРИЛИШ БОШҚАРМАСИ (СОБИҚ 17-ПМК)

ТУГАТИЛГАНЛИГИНИ МАЪЛУМ ҚИЛАДИ.

Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой мобайнида қуйидаги адресда жойлашган «ТАШОБЛРЕМСТРОЙТРЕСТ» томонидан қабул қилинади: 700059, Тошкент шаҳри, Ш. Руставели кўчаси, 93-уй.

КОРХОНАЛАР ВА ТАШКИЛОТЛАРНИНГ РАҲБАРЛАРИ ДИҚҚАТИГА!

Турар жой фонди маҳаллий Советларга ўтказилиши муносабати билан «УЗБЕКГИДРО ЭНЕРГОСТРОЙ» ТРЕСТИНИНГ УЙ-ЖОЙ-КОММУНАЛ ИДОРАСИ ТУГАТИЛАДИ

Даъволар эълон чиққан кундан бошлаб бир ой давомида қуйидаги адресда қабул қилинади: 700170, Тошкент шаҳри, Карамзин кўчаси, 19-уй.

«Узоптбакалея» республика улгуржи савдо идораси коллективи Тошкент шаҳридаги 1-база директори З. З. Ҳусановга онаси

Хайри ҲУСАНОВАнинг

вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ («ТАШКЕНТСКАЯ ПРАВДА»)

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Редактор ўринбосарлари — 335885, 325747, 337916. 325748; масул секретарь — 334808, 325353; секретариат — 325750; БЎЛИМЛАР: хатлар ва оммавий ишлар — 334048, 325354; идеология — 325778; саноат капитал қурилиш ва транспорт — 325749; қишлоқ хўжалиги — 325647; совет қурилиши — 325733; адабиёт ва санъат — 325553; маданият — 325767; социал масалалар — 325556; ахборот, спорт ва ҳарбий ватанпарварлик — 325645; эълонлар бўлими — 325727.